

Seat
No.

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Micro Economic Analysis (230107101)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

12

- 1) वस्तूची किंमत व वस्तूची मागणी यामध्ये कसा संबंध असतो?
 - अ) प्रत्यक्ष
 - ब) व्यस्त
 - क) धनात्मक
 - ड) यापैकी नाही
- 2) मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाच्या फायद्यांना ---- म्हणतात.
 - अ) अंतर्गत बचती
 - ब) बाह्य बचती
 - क) केंद्रीकरणाच्या बचती
 - ड) यापैकी नाही
- 3) 1881 मध्ये समवृत्ती वक्राचे तंत्र सर्वप्रथम ---- ने मांडले.
 - अ) मार्शल
 - ब) एजवर्थ
 - क) केन्स
 - ड) रिकार्डो
- 4) ज्या बाजारात पेढी व उद्योगधंदा असा फरक करता येत नाही, अशी बाजारपेठ म्हणजे ---- होय.
 - अ) पूर्ण स्पर्धा
 - ब) मक्तेदारी
 - क) क्रेताधिकारी
 - ड) अल्पाधिकार
- 5) आदान आणि प्रदान यातील कार्यात्मक संबंधास ---- असे म्हणतात.
 - अ) उत्पादन फलन
 - ब) मागणी फलन
 - क) खर्च फलन
 - ड) वरील सर्व
- 6) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेच्या बाजारात 'गट' संकल्पना ---- यांनी मांडली.
 - अ) श्राफ
 - ब) मिसेस जोन रॉबिन्सन
 - क) प्रो. चेंबरलीन
 - ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 7) एकूण खर्च— एकूण स्थिर खर्च + ----.
 - अ) सरासरी बदलता खर्च
 - ब) एकूण बदलता खर्च
 - क) सीमांत खर्च
 - ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 8) अंकदर्शी उपयोगिता विश्लेषणात पैशाची उपयोगिता ---- मानली जाते.
 - अ) वाढती
 - ब) घटती
 - क) स्थिर
 - ड) बदलती
- 9) ---- बाजारात वस्तूची एकच किंमत अस्तित्वात असते.
 - अ) पूर्ण स्पर्धा
 - ब) मक्तेदारी
 - क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा
 - ड) अल्पाधिकार

- 10) क्रेताधिकारी म्हणजे ---- ची मक्तेदारी असते.
अ) एक विक्रेता एक ग्राहक ब) अनेक विक्रेते अनेक ग्राहक
क) अनेक विक्रेते एक ग्राहक ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- 11) ---- मॉडेल नुसार विक्रेता हा प्रतिस्पर्धा किंमत स्थिर ठेवतो असे मानतो.
अ) कुर्नो ब) स्टॅकलबर्ग
क) बरट्रांड ड) यापैकी नाही
- 12) बाकदार मागणी वक्राची कल्पना ---- यांनी मांडली.
अ) हिक्स ब) सॅम्युअलसन
क) पॉल स्वीझी ड) मार्शल

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
अ) द्विपक्षीय मक्तेदारी म्हणजे काय?
ब) वस्तुभेद म्हणजे काय?
क) आर्थिक प्रतिमान म्हणजे काय?
ड) समतोल बिंदू म्हणजे काय?
इ) विगमन पध्दतीची व्याख्या लिहा.
ई) विक्री खर्च म्हणजे काय?
- प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 12
अ) किंमत परिणाम
ब) वस्तुनिष्ठ अर्थशास्त्र
क) समउत्पादन वक्राची वैशिष्ट्ये
ड) किंमत नेतृत्व स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 12
अ) समवृत्ती वक्र विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) उत्पादन खर्चाचे परंपरागत आणि आधुनिक सिध्दांत सांगा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 12
मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये आणि किंमत निश्चिती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Micro Economic Analysis (230107101)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
 - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 12

- 1) What type of relationship exists between the price and quantity demanded?

a) Direct	b) Inverse
c) Positive	d) None of these

- 2) Economies of scale of huge quantity production is called as _____.

a) Internal Economies	b) External Economies
c) Economies of Centralisation	d) None of these

- 3) In 1881 indifference curves technique is basically propounded by _____.

a) Marshall	b) Edgeworth
c) Keynes	d) Ricardo

- 4) Identify the market in which there is no clear-cut distinction between the firm and industry _____.

a) Perfect competition	b) Monopoly
c) Monopsony	d) Oligopoly

- 5) A functional relation between inputs and outputs is known as _____.

a) Production function	b) Demand function
c) Cost function	d) All the above

- 6) In analysis of monopolistic competition 'Group' concept was propounded by _____.

a) Srafa	b) Mrs. Jhon Robinson
c) Prof. Chamberlin	d) None of the above

- 7) Total Cost = Total fixed cost + _____.

a) Average variable cost	b) Total variable cost
c) Marginal cost	d) None of the above

- 8) In cardinal utility analysis the utility of money is assumed as _____.

a) Increasing	b) Decreasing
c) Stable	d) Variable

- 9) Single price is prevailing in _____ market.

a) Perfect competition	b) Monopoly
c) Monopolistic Competition	d) Oligopoly

- 10) Monopsony means a monopoly of _____.

a) One seller one buyer	b) Many sellers many buyers
c) Many seller one buyer	d) None of the above

- 11) In _____ model seller believes the price of his Rival constant.

a) Cournot	b) Stackelberg
c) Bertrand	d) None of these

- 12) Kinked demand curve is put forth by _____.
- a) Hicks
 - b) Samuelson
 - c) Pawel Sweezy
 - d) Marshall

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) What is bilateral monopoly?
- b) What is product differentiation?
- c) What is economic model?
- d) What is equilibrium point?
- e) Define inductive method.
- f) What is selling cost?

Q.3 Write Short Notes (Any Two) 12

- a) Price-effect.
- b) Positive economics.
- c) Features of iso-quants.
- d) Explain the Price leadership.

Q.4 Broad answers question. (Any One) 12

- a) Explain the characteristic of indifference curve analysis.
- b) State traditional and modern theories of cost.

Q.5 Broad answers question. 12

Explain the characteristic and price determination of monopolistic competition.

- 9) उझावा वृध्दी प्रतिमान ---- वृध्दी प्रतिमान म्हणून देखील ओळखली जाते.
 अ) द्वी क्षेत्री ब) त्रि क्षेत्री
 क) बहु क्षेत्री ड) वरीलपैकी नाही.
- 10) तांत्रिक प्रगती ---- च्या दरावर अवलंबून असते असे कॅल्डोर गृहीत धरतात.
 अ) बचत ब) गुंतवणूक
 क) भांडवल निर्मिती ड) वरील पैकी नाही
- 11) सोलो यांचे वृध्दी प्रतिमान ---- वृध्दी प्रतिमान म्हणून देखील ओळखले जाते.
 अ) सनातनवादी ब) समाजवादी
 क) नव सनातनवादी ड) वरील पैकी नाही
- 12) सोलो यांचे वृध्दी प्रतिमान ---- वृध्दी प्रतिमान आहे.
 अ) अल्प कालीन ब) दीर्घ कालीन
 क) सनातनवादी ड) वरील पैकी नाही

प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12

- अ) विकासातील शिक्षण आणि संशोधनातील भूमिका कोणती?
 ब) बिगर अंगीभूत तांत्रिक प्रगती म्हणजे काय?
 क) ऐतदेशीय विकास म्हणजे काय?
 ड) मानव विकासाचे कोणतेही चार निकष स्पष्ट करा.
 इ) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृध्दी यातील दोन फरक स्पष्ट करा.
 ई) समतोल विकास आणि असमतोल विकास स्पष्ट करा.

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) 12

- अ) आर्थिक वृध्दीवर परिणाम करणारे विविध घटक स्पष्ट करा.
 ब) प्रबळ चालना सिध्दांत स्पष्ट करा.
 क) बौध्दिक संपदा
 ड) लोकसंख्या आणि पर्यावरण

प्र.4 दिघोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 12

आर्थिक विकासाचा शुम्पिटरचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

किंवा

अविकसित देशांची लक्षणे स्पष्ट करा.

प्र.5 आर्थिक विकासाचे श्रीमती जोन रॉबीन्सन यांचे प्रतिमान स्पष्ट करा. 12

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Economics of Growth and Development (230107102)

Day & Date: Sunday, 07-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct Alternative.

12

- 1) "Big push" theory is propounded by _____.
 - a) Karl Marx
 - b) Arthur Lewis
 - c) Rodan
 - d) John Keynes
- 2) According to Arthur Lewis most of the under developed countries are having sector economy _____.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Multi
 - d) None of the above
- 3) Theory of "Economic Growth with Unlimited Supply of Labour" is propounded by _____.
 - a) Karl Marx
 - b) John Keynes
 - c) Arthur Lewis
 - d) None of the above
- 4) Vicious circle of poverty exists in _____ countries.
 - a) Developed
 - b) Progressed
 - c) Underdeveloped
 - d) None of the above
- 5) The Pasinetti growth model is an extension of _____ growth model.
 - a) Harrod-Domar
 - b) Mahalanobis
 - c) Kaldor
 - d) None of the above
- 6) The rate of growth of population is _____ in underdeveloped countries.
 - a) Lower
 - b) Higher
 - c) Stable
 - d) None of the above
- 7) _____ is the prime occupation of underdeveloped countries.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Trade
 - d) None of the above
- 8) The concept of "Learning by doing" is presented by _____.
 - a) Solow
 - b) Kaldor
 - c) Arrow
 - d) Pasinetti
- 9) Uzawa growth model is known as _____ growth model.
 - a) Two sector
 - b) Three sector
 - c) Multi sector
 - d) None of the above
- 10) Kaldor assumes that technical progress depends upon the rate of _____.
 - a) Savings
 - b) Investment
 - c) Capital accumulation
 - d) None of the above.

- 11) Solow's growth model is also known as _____ growth model.
a) Classical	b) Socilistic
c) Neo-Classical	d) None of the above
- 12) Solow's growth model is _____ growth model.
a) Short run	b) Long run
c) Classical	d) None of the above.

Q.2 Write a short Note (Any Four) 12

- a) What is the role of education and research in economic development?
- b) What is meant by non-embodied technical progress?
- c) What is endogenous growth?
- d) Explain any four indicators of Human development.
- e) Explain any four differences between economic development and economic growth
- f) Explain the Balanced and unbalanced development.

Q.3 Write a short answer (Any Two) 12

- a) Explain the various factors affecting on economic growth.
- b) Explain the "Big Push" theory.
- c) Intellectual Capital.
- d) Population and Environment.

Q.4 Write long answers of the following: (Any One) 12

- a) Explain the Schumpeter's theory of economic development.
- OR**
- b) Explain the characteristics of under developed country?

Q.5 Explain Mrs. Joan Robinson's model of economic development. 12

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Financial Institutions and Markets I (230107103)

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

12

- 1) आर्थिक धोरण ——— बँकद्वारे लागू केले जाते.
अ) आयसीआयसीआय ब) एक्सिस
क) मध्यवर्ती ड) राज्य
- 2) ——— असंघटीत क्षेत्रांतर्गत येते.
अ) राष्ट्रीयकृत बँका ब) व्यावसायिक बँका
क) सहकारी बँका ड) सावकार
- 3) ई-बँकिंग ही एक ——— बँकिंग आहे.
अ) एटीएम ब) इंटरनेट
क) व्यावसायिक ड) यापैकी नाही
- 4) मध्यवर्ती बँकेच्या पत नियंत्रणासाठी कोणते उपाय आहेत?
अ) परिमाणात्मक उपाय ब) गुणात्मक उपाय
क) अ) व ब) ड) यापैकी नाही
- 5) वित्तीय पद्धतीतील संरचनेचा ——— हा भाग आहे.
अ) रोख बाजार ब) बँक
क) म्युच्युअल फंड ड) यापैकी नाही
- 6) आर्थिक धोरण संबंधित आहे.
अ) बँकेवरील नियंत्रण ब) वित्तीय संस्थांवर नियंत्रण
क) पैशाच्या पुरवठ्यावर नियंत्रण ड) यापैकी नाही
- 7) ——— आर्थिक व्यवस्थेमध्ये व्याजदर बाजारातून मुक्तपणे निर्धारित केले जातात.
अ) अविकसित ब) विकसित
क) नियंत्रित ड) सार्वजनिक
- 8) आधुनिक थिअरी ऑफ इंटररेस्टचा वापर आहे.
अ) आयएस वक्रचा वापर ब) एलएम वक्रचा वापर
क) आयएस-एलएम मॉडेलचा वापर ड) पैशाच्या मागणीचा वापर
- 9) ——— हे कमर्शियल बँकेचे मुख्य कार्य आहे.
अ) पत नियंत्रण ब) पत निर्माण
क) आर्थिक लक्षित ड) वरीलपैकी मागणीचा वापर

- 10) एल. एम. वक्र. आकार आहे.
 अ) वरच्या बाजूस उतारा ब) खाली उतारा
 क) अनुलंब (y अक्षाला समांतर) ड) क्षैतिज (x अक्षाला समांतर)
- 11) अभिरुचीचा शास्त्रीय सिद्धांत यावर अवलंबून आहे.
 अ) ग्राहकाचे बलिदान
 ब) वेळ माकिलेचे प्राधान्य
 क) प्रतिक्षा
 ड) भांडवल आणि पुरवठा करण्याची मागणी
- 12) ——— हे धोरण पतनिर्मिती वर नियंत्रण ठेवते.
 अ) राज्य वित्तीय ब) चलन विषयक
 क) अंदाजपत्रकीय ड) यापैकी नाही

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 12
 अ) व्याजदर म्हणजे काय?
 ब) कोअर बँकिंग म्हणजे काय?
 क) इंटरनेट बँकिंगचे तोटे?
 ड) विकसनशील देशांमध्ये चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे.
 इ) प्राथमिक कर्ज दर म्हणजे काय?
 ई) पैशाच्या मागणीचा हेतू सांगा.
- प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 12
 अ) वित्त व्यवस्थेची रचना.
 ब) व्याजदराचा शास्त्रीय सिद्धांत.
 क) आर्थिक व्यवस्था आणि आर्थिक विकास.
 ड) विकसनशील देशांमध्ये चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) 12
 अ) व्याजदाराचा केनेशियन सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ब) व्याजदराचा IS-LM सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 12
 मध्यवर्ती बँक म्हणजे काय? मध्यवर्ती बँकेची कार्ये सांगा.

Seat
No.

--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Financial Institutions and Markets I (230107103)

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024

Max. Marks: 60

Time: 03:00 PM To 05:30 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the following options.

12

- 1) Monetary Policy is implemented by _____ Bank.
 - a) ICICI
 - b) AXIS
 - c) Central
 - d) State
- 2) _____ comes under unorganized sector.
 - a) Nationalized Bank
 - b) Commercial Bank
 - c) Co-operative Banks
 - d) Money Lenders
- 3) E-Banking is a _____ banking.
 - a) ATM
 - b) Internet
 - c) Commercial
 - d) None of the these
- 4) What are the measures of credit control of the central bank?
 - a) Quantitative measures
 - b) Qualitative measures
 - c) a) & b)
 - d) None of the these
- 5) _____ is the part of structure of financial system.
 - a) Stock Market
 - b) Banks
 - c) Mutual Funds
 - d) All of these
- 6) Monetary policy is related to _____.
 - a) Control on banking
 - b) Control on financial institutions
 - c) Control of supply of money
 - d) None of the these
- 7) In the _____ financial system interest rates are freely determined by the market.
 - a) Undeveloped
 - b) Developed
 - c) Controlled
 - d) Public
- 8) In the Modern Theory of Interest is use of _____.
 - a) Use of IS curve
 - b) Use of LM curve
 - c) Use of IS-LM model
 - d) Use of demand for money
- 9) _____ is the main function of Commercial Bank.
 - a) Credit control
 - b) Credit creation
 - c) Money targeting
 - d) None of the above
- 10) The shape of L.M. curve is _____.
 - a) Upward sloping
 - b) Downward sloping
 - c) Vertical (parallel to y axis)
 - d) Horizontal (parallel to x axis)

- 11) Classical theory of interest is depends on _____.
a) Sacrifice of consumer
b) Preference of time series
c) Waiting
d) Demand for capital and supply of capital
- 12) _____ policy controls over credit creation.
a) Fiscal
b) Monetary
c) Budgetary
d) All of these

Q.2 Write short Answers. (Any Four)**12**

- a) What is Interest Rate?
- b) What is Core Banking?
- c) Demerits of Internet Banking?
- d) Aims of monetary policy in developing countries.
- e) What is Prime Lending Rate?
- f) State the motives of Demand for money.

Q.3 Write Short Notes (Any Two)**12**

- a) Structure of Financial System.
- b) Classical theory of Rate of Interest.
- c) Financial system and Economic Development.
- d) Objectives of monetary policy in developing countries.

Q.4 Broad answers question (Any One)**12**

- a) Explain the Keynesian Theory of Rate of Interest.
- OR**
- b) Explain the IS-LM theory of interest rate.

Q.5 Broad answers question.**12**

What is Central Bank? State the functions of Central Bank.

Seat
No.

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Research Methodology in Economics (230107105)

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

12

- 1) ---- हे चांगल्या संशोधन विषयाचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) सामग्रीची अनुपलब्धता ब) अपुरेपणा
क) महत्त्व ड) अनैतिक
- 2) मुलाखतीत किमान ---- व्यक्ती सहभागी असतात.
अ) दोन ब) चार
क) सहा ड) दहा
- 3) प्रश्नावलीतील प्रश्न ---- असावेत.
अ) सोपे ब) आकलनीय
क) उत्तर देण्याजोगे ड) सर्व
- 4) संशोधनाचे उद्दिष्ट ---- असले पाहिजे.
अ) वास्तववादी ब) अवास्तववादी
क) अनैतिक ड) यापैकी कोणतेही नाही
- 5) गृहीतक हे संशोधनातील ---- मानले जाते.
अ) मार्गदर्शक ब) दिशाभूल करणारा
क) दुरुस्ती ड) यापैकी कोणतेही नाही
- 6) विशिष्ट अभ्यासामध्ये ---- घटकांचा अभ्यास केला जातो.
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) अनेक
- 7) संशोधन आराखड्याची ---- साठी आवश्यकता असते.
अ) अचूक निष्कर्ष काढणे
ब) तथ्य संकलन व त्याचा अर्थ लावणे
क) उपयुक्त चौकशी तंत्रे निर्माण करणे
ड) सर्व
- 8) नमुना ---- असला पाहिजे.
अ) खूप लहान ब) खूप मोठा
क) प्रातिनिधिक ड) यापैकी कोणतेही नाही

- 9) ---- हे दुय्यम तथ्य संकलनाचे साधन आहे.
 अ) निरीक्षण ब) सार्वजनिक दफतरे आणि अहवाल
 क) मुलाखती ड) प्रश्नावली
- 10) ---- हे प्राथमिक तथ्य संकलनाचे साधन आहे.
 अ) निरीक्षण ब) दैनंदिनी
 क) चरित्र ड) आत्मचरित्र
- 11) चांगले संशोधनकार्य नेहमी ---- असते.
 अ) मंद ब) जलद
 क) अवास्तव ड) पद्धतशीर आणि शास्त्रीय
- 12) ---- हे चांगल्या अहवाल लेखनाचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) विचारांची स्पष्टता ब) गुंतागुंत
 क) असंबद्धता ड) यापैकी कोणतेही नाही

- प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
 अ) संशोधनाची उद्दिष्टे सांगा.
 ब) संशोधन समस्या निश्चित करणे (formulation of research problem) म्हणजे काय?
 क) संशोधन आराखडा म्हणजे काय?
 ड) गृहितकाचे महत्त्व सांगा.
 इ) संशोधन आराखड्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ई) निरीक्षणाचा अर्थ सांगा.
- प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 12
 अ) संकल्पनेचे प्रकार
 ब) चांगल्या संशोधन आराखड्याची वैशिष्ट्ये
 क) प्रश्नावली तंत्राचे फायदे/गुण
 ड) प्रकल्प अहवालाची तयारी
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 12
 अ) अहवालातील घटक/मुद्दे स्पष्ट करून चांगल्या अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ब) नमुना तंत्राचे गुण-दोष स्पष्ट करून सांगा.
- प्र.5 प्राथमिक आणि दुय्यम तथ्य संकलनाचे मार्ग सांगा. 12

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Research Methodology in Economics (230107105)

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the following options.

12

- 1) _____ is a characteristic of a good research topic.

a) Data unavailability	b) Inadequate
c) Significant	d) Unethical
- 2) At least _____ persons are involved in interview.

a) two	b) four
c) six	d) ten
- 3) Questions in the questionnaire should be _____.

a) simple	b) understandable
c) answerable	d) All
- 4) The objective of research should be _____.

a) realistic	b) unrealistic
c) unethical	d) None of these
- 5) Hypothesis is considered to be _____ in research.

a) guide	b) misguide
c) alter	d) None of these
- 6) A study of _____ unit is performed in the case study.

a) one	b) two
c) three	d) many
- 7) Research design is required to _____.

a) to draw accurate conclusion
b) collect data and to know its meaning
c) formation of useful enquiry techniques
d) All
- 8) A sample should be _____.

a) very small	b) very big
c) representative	d) none of these
- 9) _____ is an instrument of secondary data collection.

a) Observation	b) Public records and reports
c) Interviews	d) Questionnaire
- 10) _____ is an instrument of primary data collection.

a) Observation	b) Diary
c) Biography	d) Auto biography

- 11)** The good research study is always _____.
a) slow b) fast
c) unrealistic d) systematic and scientific
- 12)** _____ is the feature of good research report writing.
a) Clarity of ideas b) Complications
c) Irrelevance d) None of these

Q.2 Write short Answers. (Any Four)

12

- a)** State the objectives of research.
- b)** What is formulation of research problem?
- c)** What is research design?
- d)** State the importance of hypothesis.
- e)** Explain significance of research design.
- f)** State the meaning of observation.

Q.3 Write Short Notes. (Any Two)

12

- a)** Types of concept
- b)** Characteristics of good research design
- c)** Merits of questionnaire technique
- d)** Preparation of the project report

Q.4 Write answers in detail. (Any One)

12

- a)** Explain the contents of report and characteristics of good report writing.
- OR**
- b)** Explain merits and demerits of sampling technique.

Q.5 State the sources of primary and secondary data collection.

12

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Industrial Economics –I (230107106)**

Day & Date: Friday, 29-07-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 12

- 1) — हे औद्योगिक स्थानिकीकरण निश्चित करणारे महत्वाचे घटक आहेत.
अ) राष्ट्रीय संसाधनाची उपलब्धता ब) मानवी संसाधनांची उपलब्धता
क) सरकारी धोरणे ड) वरील सर्व
- 2) उद्योगसंस्थेची मालकी आणि नियंत्रण एकाच ठिकाणी असणे म्हणजे — होय.
अ) सहकारी संघटन ब) एक व्यक्ती संघटन
क) संयुक्त कंपनी ड) खाजगी उद्योग संख्या
- 3) हॅन्सन यांच्या मते, स्वतंत्रपणे प्रशासित व्यवसाय घटक म्हणजे — होय.
अ) संयंत्र ब) उद्योगसंस्था
क) उद्योगधंदा ड) वरीलपैकी नाही
- 4) भारतातील सध्याच्या औद्योगिक धोरणाचे उद्दिष्ट आहे.
अ) खाजगी क्षेत्रातील एककांना प्रोत्साहन देणे.
ब) सार्वजनिक क्षेत्रातील युनिटसचे उत्पादन वाढवणे.
क) मिश्र अर्थव्यवस्थेच्या कामगिरीला गती देणे.
ड) खाजगी क्षेत्राच्या कामगिरीला परावृत्त करणे.
- 5) भारताच्या पंचवार्षिक योजनेतून देशाचा — प्रकारचा विकास करण्याचा मानस होता.
अ) सार्वजनिक क्षेत्र
ब) खाजगी क्षेत्र
क) सार्वजनिक, खाजगी, संयुक्त आणि सहकारी क्षेत्रे.
ड) अनिवासी भारतीयांसोबत सहयोग वाढवणे.
- 6) मोठे उद्योग प्रामुख्याने — आहेत.
अ) श्रम गहन ब) भांडवल सघन
क) जमीन सघन ड) वरीलपैकी नाही
- 7) औद्योगिक उत्पादकता वाढवण्यासाठी — घटक महत्वाचे आहेत.
अ) नवीन तंत्रज्ञान ब) वित्त
क) कुशल कामगार ड) वरील सर्व

- 8) जेव्हा उत्पादक एखादे ठिकाण असे निवडतात ज्यामुळे त्यांचा उत्पादन खर्च कमी होईल, याला ——— म्हणतात.
 अ) पर्यटन स्थळ ब) कार्यालयाचे ठिकाण
 क) बाजारपेठ ड) औद्योगिकीकरण
- 9) दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेने ——— यावर अधिक भर दिला.
 अ) शेती ब) औद्योगिकीकरण
 क) गरिबी दूर करणे ड) आत्मनिर्भरता
- 10) ——— हे मोठया उद्योगांचे उदाहरण आहे.
 अ) साखर कारखाना ब) हातमाग
 क) सिमेंट कारखाना ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- 11) ——— उद्योगाचा समावेश लहू उद्योगात होतो.
 अ) कापड ब) सुष्म
 क) टाटा ड) रिलायन्स
- 12) ——— हा उद्योगसंस्थेची उत्पादकता ठरवणारा घटक आहे.
 अ) कुशल कामगार ब) अकुशल कामगार
 क) पारंपारिक तंत्रज्ञान ड) उत्तर अ आणि क

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) औद्योगिक उत्पादकता ठरवणारे कोणतेही दोन घटक सांगा.
 ब) औद्योगिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
 क) इष्टतम उद्योगसंस्थेची संकल्पना परिभाषित करा.
 ड) लघु उद्योग म्हणजे काय?
 इ) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या संकल्पनेची व्याख्या करा.
 ई) औद्योगिक स्थान निश्चित करण्यासाठी कोणतेही दोन घटक सांगा.

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

12

- अ) आर्थिक विकासात उद्योगांची भूमिका
 ब) भारतीय उद्योगांवर बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचा प्रभाव
 क) सार्जंट फ्लॉरेन्सचा औद्योगिक स्थानाचा सिध्दांत
 ड) लघु उद्योगांच्या समस्या.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

12

आल्फ्रेड वेबरच्या औद्योगिक स्थानाच्या सिध्दांताची चर्चा करा.

किंवा

उद्योगांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

12

औद्योगिक उत्पादकता म्हणजे काय? औद्योगिक उत्पादकता ठरवणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Industrial Economics-I (230107106)**

Day & Date: Friday, 29-12-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) _____ is the important factors of determining Industrial localization.
 - a) Availability of National Resources
 - b) Availability of Human
 - c) Government Policies
 - d) All of the above
- 2) The ownership and control of the firm in the same hand means _____.
 - a) Co-operative organization
 - b) individual proprietorship
 - c) Joint Stock company
 - d) Corporate firm
- 3) According to Hanson, an independently administrated business unit means _____.
 - a) Plant
 - b) Firm
 - c) Industry
 - d) None of the above
- 4) Present Industrial policy in India aims at:
 - a) Promoting the private sector units.
 - b) Increasing the production of public sector units.
 - c) Accelerating the performance of mixed economy.
 - d) Discourage the performance of the private sector.
- 5) India's five year plan was to develop the country _____ type.
 - a) The public sector
 - b) The private sector
 - c) The public, private, joint and co-operative sectors
 - d) Increasing collaboration with non-resident Indians
- 6) Large scale Industries are mainly _____.
 - a) Labour intensive
 - b) Capital intensive
 - c) Land intensive
 - d) None of the above
- 7) _____ factors are important to raise industrial productivity.
 - a) New technology
 - b) Finance
 - c) Skilled labour
 - d) All of the above
- 8) When manufacturers choose a location that will reduce their production costs, it is called _____.
 - a) Tourist place
 - b) Office Place
 - c) Market Place
 - d) Industrial
- 9) The Second Five Year plan laid more stress on _____.
 - a) Agriculture
 - b) Industrialization
 - c) Removing poverty
 - d) Self-reliance

- 10) _____ is the example of large-scale industries.
a) Sugar factory	b) Handloom
c) Cement factory	d) None of the above
- 11) _____ Industry is included in small-scale industry.
a) Textile	b) Tiny
c) Tata	d) Reliance
- 12) _____ is the factor determining Firm productivity.
a) Skilled labour	b) Unskilled labour
c) Traditional technology	b) Answer a) and c)

Q.2 Answer the following (Any Four)

12

- State the any two factors determining of Industrial Productivity.
- State the meaning of Industrialization.
- Define the concept of optimum firm.
- What is meant by small scale Industry?
- Define the concept of multinational corporations.
- State the any two factors of determining of Industrial location.

Q.3 Write short notes (Any Two)

12

- Role of Industries in Economic development.
- Impact of multinational companies on Indian Industries.
- Sergeant Florence theory of Industrial Location.
- Problems of small scale Industries.

Q.4 Board answers question.

12

Discuss the Alfred Weber's theory of Industrial location.

OR

Explain the classification of Industries.

Q.5 Broad answers question.

12

What is Industrial Productivity? Explain the factors determining of Industrial productivity.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Indian Economic Policy - I (230107107)

Day & Date: Friday, 29-12-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

12

- 1) पहिली पंचवार्षिक योजना (1951-56) ---- प्रतिमानावर आधारित होती.
अ) पी. सी. महालनोबीस ब) हेरॉड-डोमर
क) प्रा. रोस्टो ड) जे. एफ. शुम्पीटर
- 2) नवीन आर्थिक धोरणाचा स्विकार ---- मध्ये करण्यात आला.
अ) 1990 ब) 1991
क) 1992 ड) 1993
- 3) दुसरी पंचवार्षिक योजना ---- केंद्रित होती.
अ) शेती ब) उद्योग
क) सेवा ड) यापैकी सर्व
- 4) 2011 च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्येची घनता ---- शहरामध्ये सर्वाधिक आहे.
अ) पुणे ब) दिल्ली
क) मुंबई ड) सोलापूर
- 5) ---- हे ग्रामीण-शहर स्थलांतराचे प्रमुख कारण आहे.
अ) बेकारी ब) हवामान
क) संस्कृती ड) वरीलपैकी नाही
- 6) देशाचा आर्थिक विकास ---- ने प्रभावित होतो.
अ) भांडवल ब) श्रम
क) तंत्रज्ञान ड) यापैकी सर्व
- 7) अकराव्या पंचवार्षिक योजनेचे घोष वाक्य ---- होते.
अ) शेती विकास ब) दारिद्र्य निर्मुलन
क) ग्रामीण विकास ड) सर्वसामवेशक
- 8) भारतात दर ---- वर्षानी जनगणना केली जाते.
अ) पाच ब) दहा
क) वीस ड) पन्नास

- 9) ---- हा सामाजिक संरचनेचा महत्वाचा घटक आहे.
 अ) शिक्षण ब) आरोग्य
 क) राहणीमान ड) वरील सर्व
- 10) भारतीय दारिद्र्याची संकल्पना ---- यांनी मांडली.
 अ) महात्मा गांधी ब) लोकमान्य टिळक
 क) दादाभाई नौरोजी ड) वरीलपैकी नाही
- 11) लोकसंख्येच्या संदर्भात भारताचा सध्या जगात ---- क्रमांक लागतो.
 अ) पहिला ब) दुसरा
 क) तिसरा ड) चौथा
- 12) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशन (एन.एच.एम) ---- या वर्षी सुरु झाले.
 अ) 2001 ब) 2012
 क) 2005 ड) 2007

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

12

- अ) आर्थिक नियोजनाची व्याख्या द्या.
 ब) मृत्यूदर म्हणजे काय?
 क) स्थलांतराची व्याख्या द्या.
 ड) दरडोई उत्पन्न म्हणजे काय?
 इ) शाश्वत विकासाचा अर्थ सांगा.
 ई) भारतातील असमानतेची कारणे लिहा.

प्र.3 थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

12

- अ) प्रादेशिक असमतोल स्पष्ट करा.
 ब) पर्यावरण आणि विकास
 क) भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण
 ड) शहरीकरण

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

12

आर्थिक विकास म्हणजे काय? आर्थिक विकासाचे निर्देशक स्पष्ट करा.

किंवा

नीती आयोगाच्या यश व अपयशावर लिहा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

12

भारतीय लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Indian Economic Policy - I (230107107)**

Day & Date: Friday, 29-12-2023
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) The first five year plan (1950-56) was based on _____ model.
 - a) P.C. Mahalanobis
 - b) Harrod Deomar
 - c) Prof. Rostow
 - d) J. A. Shumpeter
- 2) New Economic Policy is accepted in _____.
 - a) 1990
 - b) 1991
 - c) 1992
 - d) 1993
- 3) The second five year plan was focused on sector _____.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Service
 - d) All of these
- 4) According to 2011 census the density of population is highest in city _____.
 - a) Pune
 - b) Delhi
 - c) Mumbai
 - d) Solapur
- 5) _____ is the prominent causes of rural – urban migration.
 - a) Unemployment
 - b) Climate
 - c) Culture
 - d) None of the above
- 6) The economic development of a country is influenced by _____.
 - a) Capital
 - b) Labour
 - c) Technology
 - d) All of these
- 7) The slogan of 11th five years plan was _____.
 - a) Agriculture development
 - b) Eradication of poverty
 - c) Rural Development
 - d) Inclusive growth
- 8) Indian census takes place after every _____ year.
 - a) five
 - b) ten
 - c) twenty
 - d) fifty
- 9) _____ is the important component of social infrastructure.
 - a) Education
 - b) Health
 - c) Standard of living
 - d) All the above
- 10) The concept of Indian poverty has been propounded by _____.
 - a) Mahatma Gandhi
 - b) Lokmanya Tilak
 - c) Dadabhai Naoroji
 - d) None of the above
- 11) Presently India is at _____ number in the world about population.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Principles & Practice of Co-Operation I (230107104)

Day & Date: Saturday, 30-12-2023
Time: 03:00 PM To 04:30 PM

Max. Marks: 30

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खाली दिलेले योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. 06

- 1) रफायझन ही संस्था ---- करण्यासाठी स्थापना झाली.
अ) शेतकऱ्यांना कर्जपुरवठा ब) उद्योगांना कर्जपुरवठा
क) व्यापाऱ्यांना कर्जपुरवठा ड) संस्थेला कर्जपुरवठा
- 2) सहकारी पतपुरवठा चळवळ सुरु करणारा जगातील पहिला देश म्हणजे ---- होय.
अ) भारत ब) इटली
क) फ्रान्स ड) जर्मनी
- 3) राज्यातील ---- या संस्थेला सर्व सहकारी संस्थांची शिखर संस्था म्हणून ओळखले जाते.
अ) जिल्हा मध्यवर्ती बँक ब) खरेदी - विक्री संस्था
क) फळे व भाजीपाला संस्था ड) राज्य सहकारी बँक
- 4) सहकारी संस्था या समाजातील ---- लोकांसाठी काम करतात.
अ) आर्थिकदृष्ट्या सुदृढ ब) आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या
क) राजकीयदृष्ट्या सुदृढ ड) यापैकी सर्व
- 5) सहकारी संस्था म्हणजे ---- प्रकारच्या संघटना होत.
अ) सामान्य ब) विशेष
क) लोकशाही ड) यापैकी नाही
- 6) भारतात ---- यावर्षी पहिला सहकारी कायदा संमत करण्यात आला.
अ) 1902 ब) 1903
क) 1904 ड) 1906

प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 06

- अ) राज्य सहकारी बँकांची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) सहकाराची रॉशडेल तत्त्वे सांगा.
- क) नागरी सहकारी बँकेची व्याख्या द्या.
- ड) जागतिक सहकारी चळवळीचा उदय सांगा.

- प्र.3 टीपा लिहा** 06
ऐच्छिक आणि खुले सभासदत्व तत्व.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)** 12
राज्य सहकारी बँकेची रचना, प्रगती व समस्या स्पष्ट करा.
किंवा
मिश्र अर्थव्यवस्थेमधील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Principles & Practice of Co-Operation I (230107104)

Day & Date: Saturday, 30-12-2023

Max. Marks: 30

Time: 03:00 PM To 04:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 06

- 1) Refaizon Institution was established to do _____.
 - a) Loan supply to Farmers
 - b) Loan supply to industries
 - c) Loan supply to Traders
 - d) Loan to the organization
- 2) A first country to start co-operative credit movement in the world is _____.
 - a) India
 - b) Italy
 - c) France
 - d) Germany
- 3) _____ is known as a apex society of the co-operative societies in the state.
 - a) DCCB
 - b) Marketing Co-operatives
 - c) Fruits and Vegetable
 - d) State Co-operatives Bank
- 4) The co-operative societies are working for the _____ people of society.
 - a) Economically strong
 - b) Economically backward
 - c) Politically strong
 - d) all of these
- 5) Co-operative societies are _____ type of organisation.
 - a) General
 - b) Special
 - c) Democratic
 - d) None of these
- 6) The first Co-operative Act was passed in India in the _____ year.
 - a) 1902
 - b) 1903
 - c) 1904
 - d) 1906

Q.2 Answer the following questions. (Any Two) 06

- a) State the objective of state co-operative banks.
- b) State the Rochdale principles of co-operation.
- c) Define Urban Co-operative Bank
- d) State the origin of Co-operative movement in the world.

Q.3 Short Note. 06

Voluntary and open membership principle.

Q.4 Answer the following broad question. (Any One) 12

Explain the structure, progress and problems of State Co-operative Banks.

OR

Explain the role of Co-operation in mixed economy.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Micro Economic Analysis (MA24101)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) सम उत्पादन वक्र आरंभस्थानाशी ---- असतात.
अ) अंतर्वक्र
ब) बहिर्वक्र
क) लंबगोलाकार
ड) यापैकी नाही
- 2) किंमत परिणाम हा ----.
अ) उत्पन्न परिणामाशी संबंधित आहे
ब) पर्यायता परिणामाशी संबंधित आहे
क) उत्पन्न परिणाम व पर्यायता परिणाम या दोहोंचा एकत्रित परिणाम
ड) वरीलपैकी नाही
- 3) बिगर किंमतीची स्पर्धा ---- बाजाराचे लक्षण होय.
अ) पूर्ण स्पर्धा
ब) मक्तेदारी
क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा
ड) द्वयाधिकारी
- 4) सरासरी खर्च म्हणजे ----.
अ) एकूण खर्च ÷ एकूण उत्पादन
ब) एकूण खर्च ÷ सीमांत खर्च
क) एकूण उत्पादन ÷ सीमांत खर्च
ड) यापैकी नाही
- 5) ---- दृष्टीकोनामध्ये उपयोगिता अंकात मोजली जाते.
अ) संख्यात्मक
ब) क्रमदर्शी
क) संख्यात्मक आणि क्रमदर्शी
ड) वरीलपैकी नाही
- 6) दीर्घकालीन सरासरी खर्चाचा वक्र ---- असतो.
अ) U आकाराचा
ब) U परंतु पसरट आकाराचा
क) डावीकडून उजवीकडे खालच्या बाजूस वळणारा
ड) वरीलपैकी नाही
- 7) मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाच्या फायद्यांना ---- म्हणतात.
अ) अंतर्गत बचती
ब) बाह्य बचती
क) केंद्रीकरणाच्या बचती
ड) यापैकी नाही
- 8) आर्थिक प्रश्न हा ---- चा प्रश्न आहे.
अ) दुर्मिळता
ब) निवड
क) आवश्यक
ड) पूर्ण स्पर्धा

- 9) 1881 मध्ये समवृत्ती वक्राचे तंत्र सर्वप्रथम ---- ने मांडले.
 अ) मार्शल ब) एजवर्थ
 क) केन्स ड) रिकार्डो
- 10) मागणीचा उत्पन्नातील बदलाला मिळणारा प्रतिसाद म्हणजे ----.
 अ) उत्पन्न लवचिकता ब) किंमत लवचिकता
 क) छेदक लवचिकता ड) वरीलपैकी नाही
- 11) ज्या बाजारात पेढी व उद्योगधंदा असा फरक करता येत नाही, अशी बाजारपेट म्हणजे ---- होय.
 अ) पूर्ण स्पर्धा ब) मक्तेदारी
 क) क्रेताधिकारी ड) अल्पाधिकार
- 12) पूर्ण स्पर्धेत प्रत्येक उत्पादकाच्या उत्पादनाची मागणी ---- असते.
 अ) पूर्ण अलवचिक ब) पूर्ण लवचिक
 क) कमी लवचिक ड) अधिक लवचिक
- 13) ---- बाजारात विक्री खर्चाचा विचार केला जातो.
 अ) पूर्ण स्पर्धा ब) मक्तेदारी
 क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा ड) अल्पाधिकारी
- 14) सम उत्पादन वक्रात क्ष आणि य अक्षावर ---- मोजले आहेत.
 अ) वस्तू ब) उत्पादक घटक
 क) पैशातील उत्पन्न ड) वास्तव उत्पन्न
- 15) उत्पादनाचे घटक ज्यावेळी खाजगी मालकीचे असतात आणि त्याच यंत्रणेकडून नियंत्रित केले जातात. त्यास ---- म्हणतात.
 अ) समाजवादी अर्थव्यवस्था ब) भांडवलशाही अर्थव्यवस्था
 क) मिश्र अर्थव्यवस्था ड) वरीलपैकी नाही
- 16) समवृत्ती वक्र ---- संबंधित आहे.
 अ) उपभोग ब) उत्पादन
 क) वितरण ड) यापैकी नाही

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) क्रमदर्शक उपयोगिता म्हणजे काय?
 ब) उत्पन्न परिणाम म्हणजे काय?
 क) सम उत्पादन वक्र म्हणजे काय?
 ड) निगमन पद्धती म्हणजे काय?
 इ) सीमांत पर्यायता दर म्हणजे काय?
 ई) क्रेताधिकारी म्हणजे काय?

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

16

- अ) आर्थिक बचती स्पष्ट करा.
 ब) मुल्यभेदाबाबत चर्चा करा.
 क) किंमत नेतृत्व स्पष्ट करा.
 ड) कॉब-डग्लस उत्पादन फलन स्पष्ट करा.

- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- अ) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) 'युलरच्या सिद्धांताची' सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- समवृत्ती वक्र म्हणजे काय? समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Micro Economic Analysis (MA24101)**

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below.

16

- 1) Iso-quants are always _____ to origin.
 - a) concave
 - b) convex
 - c) parabolic
 - d) None of these
- 2) Price effect is _____.
 - a) Related to income effect
 - b) Related to substitution effect
 - c) combined effect of the both income and substitution effect
 - d) None of above
- 3) Non-price competition is the feature of _____ market
 - a) perfect competition
 - b) monopoly
 - c) monopolistic competition
 - d) duopoly
- 4) Average cost means _____.
 - a) Total cost \div Total production
 - b) Total cost \div Marginal cost
 - c) Total production \div Marginal cost
 - d) None of these
- 5) _____ approach is measure the utility in quantitative terms.
 - a) Cardinal
 - b) Ordinal
 - c) Cardinal and Ordinal
 - d) None of the above
- 6) Long run average cost curve is _____.
 - a) U shaped
 - b) U but flat shaped
 - c) slope downwards from left to right
 - d) None of the above
- 7) Economics of scale of huge quantity production is called as _____.
 - a) Internal Economies
 - b) External Economies
 - c) Economics of Centralisation
 - d) None of these
- 8) Economic problem is a problem of _____.
 - a) Scarcity
 - b) Choice
 - c) Essential
 - d) Perfect competition
- 9) In 1881 indifference curves technique is basically propounded by _____.
 - a) Marshall
 - b) Edgeworth
 - c) Keynes
 - d) Ricardo

- 10) Responsiveness of the demand to change in income is known as _____.
 a) Income elasticity b) Price elasticity
 c) Cross elasticity d) None of the above
- 11) Identify the market in which there is no clear cut distinction between the firm and industry _____.
 a) Perfect competition b) Monopoly
 c) Monopsony d) Oligopoly
- 12) The demand for the output of each producer is _____ under perfect competition.
 a) perfectly inelastic b) perfectly elastic
 c) less elastic d) More elastic
- 13) _____ market consider selling cost is done.
 a) Perfect competition b) Monopoly
 c) Monopolistic Competition d) Oligopoly
- 14) In Iso-quants _____ is measured on X and Y axis.
 a) Commodities b) Factors
 c) Money income d) Real income
- 15) All factors of production are privately owned and managed by individual is known as _____.
 a) Socialistic economy b) Capitalistic economy
 c) Mixed economy d) None of the above
- 16) Indifference curve are deals with _____.
 a) Consumption b) Production
 c) Distribution d) None of these

- Q.2 Write short Answers. (Any Four out six)** **16**
- a) What is ordinal utility?
 b) What is income effect?
 c) What is iso-quant?
 d) What is deductive method?
 e) What is marginal rate of substitution?
 f) What is monopsony?
- Q.3 Write answers the following questions. (Any Two)** **16**
- a) Explain the economies of scale.
 b) Discuss about price discrimination.
 c) Explain the Price leadership.
 d) Explain the Cobb-Douglas production function.
- Q.4 Broad answers question. (Any One)** **16**
- a) Explain the characteristics of perfect competition.
 b) Explain the 'Euler's theorem' in detail.
- Q.5 Broad answers question.** **16**
- What is indifference curve? Explain the characteristics of indifference curve.

Seat
No.

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Economics of Growth and Development (MA24102)

Day & Date: Sunday, 07-01-2024

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा.

16

- 1) सार्वत्रिक दारिद्र्य हे ——— देशांचे प्रमुख लक्षण असते.
अ) विकसित ब) प्रगत
क) विकसनशील ड) अविकसित
- 2) ——— हे पर्यावरण अवनतीचे महत्वाचे कारण आहे.
अ) शहरीकरण ब) औद्योगिकरण
क) लोकसंख्या वाढ ड) वरील सर्व
- 3) शुम्पितर यांच्या मते आर्थिक विकासाच्या प्रक्रियेमध्ये ——— भूमिका खूप महत्वाची असते.
अ) श्रम ब) भूमी
क) भांडवल ड) नवप्रवर्तक
- 4) अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत ——— यांनी मांडला.
अ) अँडम स्मिथ ब) डेव्हिड रिकार्डो
क) जॉन केन्स ड) कार्ल मार्क्स
- 5) आर्थिक विकास ——— देशांशी संबंधित असतो.
अ) अल्प विकसित ब) विकसित
क) प्रगत ड) वरीलपैकी नाही
- 6) आर्थिक वृद्धी ——— देशांशी संबंधित असते.
अ) अविकसित ब) मागास
क) विकसित ड) वरीलपैकी नाही
- 7) आर्थिक विकास अर्थव्यवस्थेतील ——— बदल दर्शविते.
अ) संख्यात्मक ब) गुणात्मक
क) संरचनात्मक ड) वरीलपैकी नाही
- 8) आर्थिक वृद्धी अर्थव्यवस्थेतील ——— बदल दर्शविते.
अ) संख्यात्मक ब) गुणात्मक
क) संरचनात्मक ड) वरीलपैकी नाही

- 9) ---- हा आर्थिक विकासाच्या प्रक्रियेतील महत्वाचा घटक आहे.
 अ) भूमी ब) श्रम
 क) भांडवल निर्मिती ड) वरीलपैकी नाही
- 10) हॅरोड-डोमार यांनी ---- ला आर्थिक विकासाच्या प्रक्रियेत महत्वाचे स्थान दिले आहे.
 अ) बचत ब) गुंतवणूक
 क) व्याज दर ड) वरीलपैकी नाही
- 11) सोलो यांचे वृद्धी प्रतिमान ---- वृद्धी प्रतिमान आहे.
 अ) अल्प कालीन ब) दीर्घ कालीन
 क) सनातनवादी ड) वरीलपैकी नाही
- 12) सोलो यांचे वृद्धी प्रतिमान ---- वृद्धी प्रतिमान म्हणून देखील ओळखले जाते.
 अ) सनातनवादी ब) समाजवादी
 क) नव सनातनवादी ड) वरीलपैकी नाही
- 13) तांत्रिक प्रगती ---- च्या दरावर अवलंबून असते असे कॅल्डोर गृहीत धरतात.
 अ) बचत ब) गुंतवणूक
 क) भांडवल निर्मिती ड) वरीलपैकी नाही
- 14) उझावा वृद्धी प्रतिमान ---- वृद्धी प्रतिमान म्हणून देखील ओळखले जाते.
 अ) द्वी क्षेत्री ब) त्रि क्षेत्री
 क) बहु क्षेत्री ड) वरीलपैकी नाही
- 15) "कृतीतून शिक्षण" ही संकल्पना ---- यांनी मांडली.
 अ) सोलो ब) कॅल्डोर
 क) अॅरो ड) पॅसीनेटी
- 16) ---- यांनी अंगीभूत व न-अंगीभूत तांत्रिक बदलाचे स्वरूप मांडले.
 अ) सोलो ब) हिक्स
 क) हॅरोड ड) अॅरो

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) अल्प विकसितपणा म्हणजे काय?
 ब) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृद्धी यातील फरक स्पष्ट करा.
 क) ऐतदेषीय विकास म्हणजे काय?
 ड) आर्थिक विकासातील शिक्षण आणि संशोधनाची भूमिका कोणती?
 इ) समतोल सापळा म्हणजे काय?
 ई) द्विवाद म्हणजे काय?

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

16

- अ) समतोल विकास
 ब) द्वीवाद
 क) सुवर्ण युग
 ड) बिगर अंगीभूत तांत्रिक प्रगती

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)
सोलोचे आर्थिक वृद्धीचे नवसनातनवादी प्रतिमान स्पष्ट करा.
किंवा
समतोल विकास आणि असमतोल विकास म्हणजे काय?

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. **16**
आर्थिक विकासाचा शुम्पितरचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set

P

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Economics of Growth and Development (MA24102)

Day & Date: Sunday, 07-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) use of stencil is allowed.
4) Draw diagram wherever necessary.

Q.1 Choose the Correct Alternative. (1 Marks each)

16

- 1) General poverty is the prominent feature of _____ countries.
 - a) Developed
 - b) Progressed
 - c) Developing
 - d) Under developed
- 2) _____ is the important cause of environmental degradation.
 - a) Urbanisation
 - b) Industrialisation
 - c) Growth in population
 - d) All the above
- 3) According to Schumpeter the role of _____ is very important in the process of economic development.
 - a) Labour
 - b) Land
 - c) Capital
 - d) Innovator
- 4) The theory of surplus value is propounded by _____.
 - a) Adam Smith
 - b) David Ricardo
 - c) John Keynes
 - d) Karl Marx
- 5) Economic development is related with _____ countries.
 - a) Under developed
 - b) Developed
 - c) Progressed
 - d) None of the above
- 6) Economic growth is related with _____ countries.
 - a) Undeveloped
 - b) Backward
 - c) Developed
 - d) None of the above
- 7) Economic development denotes a _____ change in the economy.
 - a) Quantitative
 - b) Qualitative
 - c) Structural
 - d) None of the above
- 8) Economic growth denotes a _____ change in the economy.
 - a) Quantitative
 - b) Qualitative
 - c) Structural
 - d) None of the above
- 9) _____ is an important factor in the process of economic development.
 - a) Land
 - b) Labour
 - c) Capital formation
 - d) None of the above
- 10) Harrod-Domar assigned a key role to _____ in the process of economic development.
 - a) Saving
 - b) Investment
 - c) Rate of Interest
 - d) None of the above

- 11) Solow's growth model is _____ growth model.
a) Short run b) Long run
c) Classical d) None of the above
- 12) Solow's growth model is also known as _____ growth model.
a) Classical b) Socialistic
c) Neo-Classical d) None of the above
- 13) Kaldor assumes that technical progress depends upon the rate of _____.
a) Savings b) Investment
c) Capital accumulation d) None of the above
- 14) Uzawa growth model is known as _____ growth model.
a) Two sector b) Three sector
c) Multi sector d) None of the above
- 15) The concept of 'Learning by doing' is presented by _____.
a) Solow b) Kaldor
c) Arrow d) Passinetti
- 16) _____ outlined the nature of Embodied and Disembodied technological change.
a) Solo b) Hicks
c) Harrod d) Arrow

Q.2 Write Short answers. (Any Four out of six)**16**

- a) What is meant by under development?
b) Explain any two differences between economic development and economic growth.
c) What is endogenous growth?
d) What is the role of education and research in economic development?
e) What is equilibrium trap?
f) What is dualism?

Q.3 Write Short Notes. (Any Two out of four)**16**

- a) Balanced development
b) Dualism
c) Golden age
d) Non embodied technical progress

Q.4 Broad answers question. (Any One)**16**

Explain the Solo's neo classical model of economic growth.

OR

What is meant by balanced development & un balanced development?

Q.5 Broad answers question.**16**

Explain the Schumpeter's theory of economic development.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Economics of Environment (MA24103)**

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडा

16

- 1) पर्यावरण अर्थशास्त्र पर्यावरण आणि ——— दरम्यानच्या परस्पर संबंधाचा अभ्यास करते.
 अ) आर्थिक विकास
 ब) सामाजिक विकास
 क) तंत्रज्ञान विकास
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- 2) आर्थिकदृष्ट्या बळकट भारताला ——— सर्वात जास्त आवश्यक आहे.
 अ) अधिक कच्चा माल
 ब) प्रशिक्षित कामगार शक्ती
 क) भरपूर पाणी
 ड) ध्वनी पर्यावरण धोरण
- 3) ——— पर्यावरणाला अनुकूल नाही.
 अ) संवर्धन
 ब) शोषण
 क) पुनर्वापर
 ड) संरक्षण
- 4) ——— पर्यावरणाला अनुकूल आहे.
 अ) जंगलतोड
 ब) शोषण
 क) पुनर्वापर
 ड) प्रदूषण
- 5) पृथ्वी दिन ——— रोजी साजरा केला जातो.
 अ) 22 मार्च
 ब) 22 एप्रिल
 क) 22 सप्टेंबर
 ड) 22 ऑक्टोबर
- 6) पर्यावरण हा शब्द ——— भाषेतून आला आहे.
 अ) फ्रेंच
 ब) लॅटिन
 क) ग्रीक
 ड) रोमन
- 7) जंगलतोड म्हणजे ———.
 अ) वृक्षारोपण
 ब) झाडे तोडणे
 क) सामाजिक वनीकरण
 ड) आर्थिक विकास
- 8) पर्यावरणाला पूरक असा विकास म्हणजे ——— विकास.
 अ) इको फ्रेंडली
 ब) स्ट्रक्चरल
 क) मूलभूत
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- 9) 'वायू प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण' कायदा ——— मध्ये भारतात मंजूर झाला आहे.
 अ) 1971
 ब) 1981
 क) 1991
 ड) 2001

- 10) पर्यावरणीय वस्तू ——— आहेत.
 अ) खाजगी
 क) सार्वजनिक आणि खाजगी
 ब) सार्वजनिक
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- 11) पर्यावरणीय समस्या सोडवू शकतात.
 अ) शिक्षण
 क) शारीरिक शिक्षण
 ब) मूल्य आधारित पर्यावरणीय शिक्षण
 ड) आरोग्य शिक्षण
- 12) पर्यावरण अर्थशास्त्र मुख्यतः आपला तात्विक पाया ——— वर तयार करतो.
 अ) आर्थिक अर्थशास्त्र
 क) कृषी अर्थशास्त्र
 ब) विकास अर्थशास्त्र
 ड) कल्याण अर्थशास्त्र
- 13) शाश्वत विकास ——— पिढीच्या गरजा भाग पाडत नाही.
 अ) मागील
 क) भविष्य
 ब) उपस्थित
 ड) यातील काहीही नाही
- 14) पर्यावरणाचा ऱ्हास ——— द्वारे होतो.
 अ) लोकसंख्या
 क) औद्योगिकीकरण
 ब) शहरीकरण
 ड) वरील सर्व
- 15) जैव विविधतेची भरपूर देणगी लाभलेल्या भागाला ——— असे म्हणतात.
 अ) गोल्डस्पॉट
 क) हॉटस्पॉट
 ब) कोल्डस्पॉट
 ड) ग्रीनस्पॉट
- 16) जैव-विविधता हा शब्द तयार केला आहे.
 अ) वॉल्टर रोझेन
 क) जोहान मेयर
 ब) नॉर्मन मेयर
 ड) वॉल्टर डिस्ने

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) निर्जंगलिकरण परिणाम कोणते?
 ब) भू प्रदूषण म्हणजे काय?
 क) जल प्रदूषण म्हणजे काय?
 ड) हवा प्रदूषण म्हणजे काय?
 इ) ध्वनी प्रदूषण म्हणजे काय?
 ई) पर्यावरण संवर्धन म्हणजे काय?

16

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

- अ) शहरीकरण आणि पर्यावरण अवनती
 ब) ओझोन स्तराचा ऱ्हास
 क) हरित गृह परिणाम
 ड) निर्जंगलिकरण

16

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

अ) पर्यावरण अवनती म्हणजे काय? शेती विकास आणि पर्यावरण अवनती यातील संबंधाची चर्चा करा. **16**

किंवा

ब) पर्यावरण प्रदूषण म्हणजे काय? पर्यावरण प्रदूषणाच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न

भूमी प्रदूषण म्हणजे काय? भूमी प्रदूषणाच्या कारणांची चर्चा करा

16

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Economics of Environment (MA24103)**

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Stencil is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

16

- 1) Environment economics studies the interrelationship between environment and _____.
a) Economic development b) Social development
c) Technological development d) None of the above
- 2) Economically strong India requires _____ the most.
a) More Raw material b) Trained Labour force
c) Plenty of Water d) Sound Environment policy
- 3) _____ is not conducive to environment.
a) Conservation b) Exploitation
c) Recycling d) Protection
- 4) _____ is conducive to environment.
a) Deforestation b) Exploitation
c) Recycling d) Pollution
- 5) Earth day is celebrated on _____.
a) 22nd March b) 22nd April
c) 22nd Sep d) 22nd Oct
- 6) The word environment is derived from _____ language.
a) French b) Latin
c) Greek d) Roman
- 7) Deforestation means _____.
a) Plantation b) Cutting of tress
c) Social forestry d) Economic Development
- 8) The development which is complementary to the environment is _____ development.
a) Eco friendly b) Structural
c) Fundamental d) None of the above
- 9) 'Prevention and Control of Air Pollution' act is passed in _____ in India.
a) 1971 b) 1981
c) 1991 d) 2001
- 10) Environment goods are _____ goods.
a) Private b) Public
c) Public and Private d) None of the above

- 11) Environmental problem can be solved by _____.
 a) Education
 b) Value based environmental education
 c) Physical education
 d) Health education
- 12) Environment economics mainly build its theoretical foundation on _____.
 a) Monetary economics b) Development economics
 c) Agriculture economics d) Welfare economics
- 13) Sustainable development doesn't compromise the needs of _____ generation
 a) Past b) Present
 c) Future d) None of these
- 14) Environmental degradation is caused by _____.
 a) Population b) Urbanization
 c) Industrialization d) All the above
- 15) The area which is gifted with plenty of bio diversity is called as _____.
 a) Gold Spot b) Cold Spot
 c) Hot Spot d) Green Spot
- 16) The word bio-diversity is coined by _____.
 a) Walter Rosen b) Norman Mayer
 c) Johan Mayer d) Walter Disney

Q.2 Write Short answers. (Any four out of six) 16

- a) What is the effect of deforestation?
 b) What is land pollution?
 c) What is water pollution?
 d) What is air pollution?
 e) What is sound pollution?
 f) What is environment conservation?

Q.3 Write Short Notes. (Any Two out of four) 16

- a) Urbanization & environmental degradation
 b) Depletion of Ozone layer
 c) Green House effect
 d) Deforestation

Q.4 Broad answers question. (Any One) 16

- a) What is environmental degradation? Discuss the relationship between agriculture development and environmental degradation.

OR

- b) What is environment pollution? Discuss the causes of environment pollution

Q.5 Broad answers question. 16

What is land pollution? Discuss the causes of land pollution.

- 9) रफायझन ही संस्था ---- करण्यासाठी स्थापन झाली.
 अ) शेतकऱ्यांना कर्जपुरवठा ब) उद्योगांना कर्जपुरवठा
 क) व्यापाऱ्यांना कर्जपुरवठा ड) संस्थेला कर्जपुरवठा
- 10) भारतातील पहिली भू-तारण बँक ---- प्रांतात सुरु झाली.
 अ) पंजाब ब) मद्रास
 क) मुंबई ड) दिल्ली
- 11) सहकारी पतपुरवठा चळवळ सुरु करणारा जगातील पहिला देश म्हणजे ---- होय.
 अ) भारत ब) इटली
 क) फ्रान्स ड) जर्मनी
- 12) सहकारी विपणन संस्था ---- समस्येने ग्रासल्या आहेत.
 अ) अपुरे खेळते भांडवल ब) प्रशिक्षित कर्मचाऱ्यांचा अभाव
 क) व्यापाऱ्यांचे वर्चस्व ड) वरीलपैकी सर्व
- 13) भारतातील पहिली सहकारी भू-तारण बँक ---- मध्ये सुरु झाली.
 अ) 1920 ब) 1940
 क) 1960 ड) 1980
- 14) राष्ट्रीय सहकार गृहनिर्माण संघटनेची स्थापना ---- मध्ये झाली.
 अ) 1960 ब) 1969
 क) 1970 ड) 1975
- 15) भारतात कृषी सहकारी प्रक्रिया ---- या वर्षी सुरुवात झाली.
 अ) 1901 ब) 1904
 क) 1917 ड) 1925
- 16) 1964 मध्ये आंतरराष्ट्रीय सहकार संघटनेने ---- यांच्या अध्यक्षतेखाली सहकार तत्त्वांच्या पुनर्मांडणीसाठी समिती नेमली.
 अ) डी. जी. कर्वे ब) एस. टी. शंकर
 क) डॉ. एस. डी. राव ड) पी. बी. पाटील

प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
 ब) सुक्ष्म वित्तपुरवठा म्हणजे काय?
 क) श्रम सहकारी संस्थेचा अर्थ सांगा.
 ड) सहकाराची दोन उद्दिष्टे सांगा.
 इ) ग्राहक सहकारी संस्था म्हणजे काय?
 ई) अल्प मुदतीचे कर्ज म्हणजे काय?

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) प्राथमिक सहकारी पतपुरवठा संस्थांची भांडवली रचना स्पष्ट करा.
 ब) ग्राहक सहकारी संस्थेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 क) श्रम सहकारी संस्थेच्या समस्यांविषयी चर्चा करा.
 ड) सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचे प्रकार स्पष्ट करा.

- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 16
- अ) कृषी सहकारी विपणन संस्थांची प्रगती आणि समस्या याची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) सहकाराची मचेस्टर तत्वे स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- भारतातील सहकारी वित्तपुरवठा संस्थांची रचना आणि समस्या सांगा.

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Principles and Practice of Co-operation (MA24104)

Day & Date: Thursday, 11-01-2024

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the following options.

16

- 1) District Central Co-operative Banks are the organization of _____.
a) PACs
b) SCBs
c) LDBs
d) NABARD
- 2) Co-operative societies are _____ type of organisation.
a) General
b) Special
c) Democratic
d) None of these
- 3) _____ are also known as 'Agricultural and Rural Development Banks'.
a) Regional Rural Banks
b) Urban Co-operative Banks
c) Land Development Banks
d) Primary Agricultural Credit Co-operatives.
- 4) The first Co-operative Act was passed in India in the _____ year.
a) 1902
b) 1903
c) 1904
d) 1906
- 5) _____ is one of the major problems of labour co-operative societies.
a) Financial weakness
b) Lack of sufficient work
c) Competition from private contractors
d) All of the above
- 6) The apex organization of all consumer co-operatives in India is _____.
a) NAFED
b) NABARD
c) NCCF
d) SBI
- 7) Co-operative marketing societies providing loans for farmers on the security of _____.
a) land
b) cattles
c) agriculture produce
d) all of these
- 8) _____ institution provides capital to Housing Co-operative Societies.
a) HUDCO
b) LIC
c) HDFC
d) all of these
- 9) Refaizon Institution was established to do _____.
a) Loan supply to Farmers
b) Loan supply to industries
c) Loan supply to Traders
d) Loan to the organization
- 10) The First Land Mortgage Bank in India was started in _____ province.
a) Punjab
b) Madras
c) Mumbai
d) Delhi

- 11)** A first country to start co-operative credit movement in the world is _____.
 a) India b) Italy
 c) France d) Germany
- 12)** The marketing Co-operative are suffering of problems from _____.
 a) Insufficient working capital b) Lack of trained personnel
 c) Domination by traders d) All of the above
- 13)** The first Co-operative land mortgage bank in India was started in _____.
 a) 1920 b) 1940
 c) 1960 d) 1980
- 14)** National Co-operative Housing Federation was established in _____.
 a) 1960 b) 1969
 c) 1970 d) 1975
- 15)** The agricultural Co-operative processing in India started in _____.
 a) 1901 b) 1904
 c) 1917 d) 1925
- 16)** In. 1964 the International Co-operative Alliances appointed a committee under the chairmanship of _____ for the restructuring of Co-operative principles.
 a) D. G. Karve b) S. T. Shankar
 c) Dr. S. D. Rao d) P. B. Patil

Q.2 Write short Answers. (Any Four)

16

- a) What is mixed economy?
- b) What is micro finance?
- c) State the meaning of labour co-operative?
- d) State two objectives of co-operation.
- e) What is consumer's co-operative society?
- f) What is short term loan?

Q.3 Write answers the following questions. (Any Two)

16

- a) Explain the capital structure of primary credit co-operatives.
- b) Explain the objectives of consumer co-operatives.
- c) Discuss about the problems of labour co-operatives.
- d) Explain the kinds of housing co-operative societies.

Q.4 Broad answers question. (Any One)

16

- a) Discuss in detail the progress and problems of Agriculture co-operative marketing societies.
- b) Explain the Manchester Principles of Co-operation.

Q.5 Broad answers question.

16

State the structure and problems of co-operative finance agencies in India.

Seat
No.

M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Financial Institutions and Markets (MA24106)

Day & Date: Friday, 29-12-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) ——— म्हणजे पत नियंत्रणाची निवडक पद्धत.

अ) बँक दर	ब) रोख राखीव प्रमाण
क) खुल्या बाजारातील कामे	ड) नैतिक सूचना
- 2) “पैशाच्या पुरवठ्यापेक्षा पैशासाठी व्याज मागणी निश्चित करणे महत्वाचे आहे”
 ——— यांनी सांगितले.

अ) डॉ. मार्शल	ब) जे. बी. सांगा
क) जे. एम. केनेस	ड) रॉबर्टसन
- 3) पत निर्मितीच्या व्यावसायिक बँकांचे उद्दीष्ट ——— आहे.

अ) प्रसिद्धी मिळवणे	ब) बँक सुविधा प्रदान करणे
क) शाखा वाढविणे	ड) जास्तीत जास्त नफा मिळविण्यासाठी
- 4) बँक दर पत नियंत्रणाचे ——— साधन आहे.

अ) गुणात्मक	ब) नकारात्मक
क) सकारात्मक	ड) परिमाणात्मक
- 5) आर.बी.आय. ची स्थापना ——— वर्षात झाली.

अ) 1947	ब) 1951
क) 1955	ड) 1935
- 6) एस. बी. आय. ने प्रथम ——— बँक प्रणाली सुरू केली.

अ) फेडरल	ब) मध्यवर्ती
क) खाजगी	ड) व्यापारी
- 7) ——— मार्केट अल्प मुदतीची आणि दीर्घ मुदतीची कर्ज पुरवते.

अ) वस्तू	ब) भांडवल
क) आर्थिक	ड) पैसे
- 8) व्याजाचा “तरलता प्राधान्य सिध्दांत” ——— यांनी सादर केले आहे.

अ) जे. एम. केनेस	ब) अँडम स्मिथ
क) डॉ. मार्शल	ड) जे.बी.सांगा

- 9) ई-बँकिंग ही एक ---- बँकिंग आहे.
 अ) एटीएम
 ब) इंटरनेट
 क) व्यावसायिक
 ड) यापैकी काहीही नाही
- 10) ---- असंघटित क्षेत्रांतर्गत येते.
 अ) राष्ट्रीयकृत बँका
 ब) व्यावसायिक बँका
 क) सहकारी बँका
 ड) सावकार
- 11) आर्थिक धोरण ---- बँकेद्वारे लागू केले जाते.
 अ) आयसीआयसीआय
 ब) एक्सिस
 क) मध्यवर्ती
 ड) राज्य
- 12) आर.बी.आय. चे राष्ट्रीयकरण ---- मध्ये केले गेले होते.
 अ) 1955
 ब) 1982
 क) 1949
 ड) 1947
- 13) ---- ची नोट शासन जारी केली जाते.
 अ) 10
 ब) 100
 क) 01
 ड) 2000
- 14) हिक्स आणि लर्नर या अर्थशास्त्रज्ञांनी व्याज दराचे ---- मॉडेल विकसित केले.
 अ) शास्त्रीय
 ब) जुने
 क) IS-LM
 ड) नवीन
- 15) पतनिर्मितीची प्रक्रिया ---- द्वारे केली जाते.
 अ) राज्य बँक
 ब) सहकारी बँका
 क) सेंट्रल बँक
 ड) व्यावसायिक बँका
- 16) विकसित आर्थिक व्यवस्थेत व्याज दर ---- द्वारे निर्धारित केले जातात.
 अ) शासन
 ब) सावकार
 क) मुक्त बाजार
 ड) सेंट्रल बँक

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) आर्थिक मध्यस्थी म्हणजे काय?
 ब) चलनविषयक धोरणाची साधने.
 क) 'ई' बँकिंग म्हणजे काय?
 ड) इंटरनेट बँकिंगचे गुण.
 इ) कोअर बँकिंग म्हणजे काय?
 ई) आर्थिक विकासाचे निर्देशक

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) आर्थिक व्यवस्थेची रचना.
 ब) आर्थिक व्यवस्था आणि आर्थिक विकास.
 क) व्याजदराचा शास्त्रीय सिध्दांत.
 ड) कर्ज आणि ठेवींच्या दरामध्ये फरक.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

विकसनशिल देशांमधील चलनविषयक धोरणाची ध्येय आणि उद्दिष्टे यांची चर्चा करा.
किंवा

मध्यवर्ती बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

व्याजदराचा केन्सचा तरलता प्राधान्य सिद्धांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: Oct/Nov-2023
Financial Institutions and Markets (MA24106)**

Day & Date: Friday, 29-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Stencil is allowed.
4) Draw diagram whenever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 16

- 1) _____ is a selective method of credit control.
 - a) Bank rate
 - b) Cash reserve ratio
 - c) Open market operations
 - d) Moral suggestion
- 2) "To determine rate of interest demand for money is important than supply of money" said by _____.
 - a) Dr. Marshall
 - b) J. B. Say
 - c) J. M. Keynes
 - d) Robertson
- 3) The aim of Commercial Banks of credit creation is _____.
 - a) To get publicity
 - b) To provide bank facility
 - c) To expand branches
 - d) To get maximum profit
- 4) Bank rate is a _____ instrument of credit control.
 - a) Qualitative
 - b) Negative
 - c) Positive
 - d) Quantitative
- 5) RBI was established in the _____ year.
 - a) 1947
 - b) 1951
 - c) 1955
 - d) 1935
- 6) SBI introduced firstly _____ Bank system.
 - a) Federal
 - b) Central
 - c) Private
 - d) Merchant
- 7) _____ market provide short term and long term loan.
 - a) Goods
 - b) Capital
 - c) Financial
 - d) Money
- 8) The "Liquidity Preference Theory of Interest" is introduced by _____.
 - a) J. M. Keynes
 - b) Adam Smith
 - c) Dr. Marshall
 - d) J. B. Say
- 9) E-Banking is a _____ banking.
 - a) ATM
 - b) Internet
 - c) Commercial
 - d) None of these
- 10) _____ comes under unorganised sector.
 - a) Nationalized Banks
 - b) Commercial Banks
 - c) Co-operative Banks
 - d) Money Lenders

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Micro Economic Analysis (MA24201)

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

16

- 1) खंडविषयक आधुनिक सिध्दांत ---- यांनी मांडला.
अ) डॉ. मार्शल ब) बेन
क) स्मिथ ड) वालरास
- 2) कॅलकीचा स्थूल विभाजनाचा सिध्दांत ---- हा आहे.
अ) श्रममूल्य सिध्दांत ब) मक्तेदारी श्रेणी सिध्दांत
क) अनिश्चितता व धोका सिध्दांत ड) यापैकी नाही
- 3) पॅरेटो युक्ततम ---- यांच्याशी संबंधित आहे.
अ) उपयोगिता ब) उत्पादन
क) कल्याण ड) वरीलपैकी नाही
- 4) जे. एस. बेन यांनी ---- मध्ये प्रसिध्द केलेल्या लेखात मर्यादा किंमत सिध्दांत मांडला.
अ) 1947 ब) 1948
क) 1949 ड) 1950
- 5) ---- यांनी व्याजाचे स्पष्टीकरण निव्वळ मौद्रिक घटकांशी दिले.
अ) जे. बी. क्लार्क ब) केन्स
क) फिशर ड) नाईट
- 6) पिंगुच्या मते आर्थिक कल्याण म्हणजे ----
अ) सामाजिक कल्याणाचा एक भाग ब) सामान्य कल्याणाचा एक भाग
क) व्यक्तिगत उत्पन्नाचा एक भाग ड) यापैकी नाही
- 7) नवसनातनवादी सिध्दांतानुसार उत्पादन घटकाचा मोबदला ---- इतका असतो.
अ) सरासरी उत्पादन ब) एकूण उत्पादन
क) सीमांत उत्पादन ड) सीमांत खर्च
- 8) विमा म्हणजे ----.
अ) धोक्याचे एकत्रीकरण ब) धोके पसरणे
क) धोके व अनिश्चितता कमी करणे ड) वरीलपैकी नाही

- 9) ——— च्या मते संपत्तीच्या पूर्ण समान वाटपामुळे महत्तम सामाजिक कल्याण साध्य होते.
 अ) पॅरेटो ब) पिगु
 क) अॅरो ड) कॅल्डोर
- 10) नुकसान भरपाई तत्त्व ——— यांनी मांडले.
 अ) बर्गसन ब) मार्शल
 क) कॅल्डोर-हिक्स ड) यापैकी नाही
- 11) व्याजाचा रोकड प्राधान्यता सिध्दांत ——— शी संबंधित आहे.
 अ) पतपैसा ब) पैशाची मागणी
 क) भांडवल ड) वरीलपैकी नाही
- 12) संयोजकांची उत्पादनाच्या घटकांची मागणी घटकांच्या ——— उत्पादकते वरून ठरते.
 अ) सरासरी ब) सीमांत
 क) एकूण ड) वरीलपैकी नाही
- 13) विभाजनाच्या सिध्दांताचा संबंध ——— घटकाशी आहे.
 अ) वैयक्तिक ब) कार्यात्मक
 क) विभागीय ड) सर्वसाधारण
- 14) शुम्पिटरने आपल्या नफ्याच्या सिध्दांतामध्ये ——— घटकास महत्त्व दिले.
 अ) धोका ब) अनिश्चितता
 क) नवप्रवर्तन ड) वरीलपैकी सर्व
- 15) कॅल्डोर-हिक्स कसोटी ——— यावर आधारीत आहे.
 अ) राष्ट्रीय उत्पन्न ब) दरडोई उत्पन्न
 क) कल्याण मापन ड) नुकसान भरपाई तत्व
- 16) स ब ख + स स्थि ख + सर्वसाधारण नफा म्हणजे ———.
 अ) पूर्ण व्यय किंमत ब) एकूण खर्च
 क) सीमांत खर्च ड) सरासरी खर्च

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) खंड म्हणजे काय?
 ब) व्याज म्हणजे काय?
 क) कल्याण म्हणजे काय?
 ड) माहितीचे अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
 इ) मर्यादा किंमत म्हणजे काय?
 ई) क्षतीपूरक तत्त्व म्हणजे काय?

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

16

- अ) आभास खंड स्पष्ट करा.
 ब) वेतनाचा आधुनिक सिध्दांत स्पष्ट करा.
 क) शोधाचे अर्थशास्त्र चर्चा करा.
 ड) दुसऱ्या सर्वोत्कृष्टतेचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

- प्र.4 सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 16
- अ) बाऊमोल यांचे विक्री उत्पन्न महत्तमीकरणाचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) पॅरेटोच्या युक्ततम अटीची सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.5 व्याजाच्या रोकड प्राधान्य प्रवृत्ती सिध्दांत स्पष्ट करा. 16

Seat No.	
-----------------	--

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Micro Economic Analysis (MA24201)**

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw the neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below.

16

- 1) Modern Theory of rent has been put forward by _____.
 - a) Dr. Marshall
 - b) Bain
 - c) Smith
 - d) Walras
- 2) Keleck's macro distribution theory is _____.
 - a) Labour Value theory
 - b) Monopoly scale theory
 - c) Uncertainty and risk theory
 - d) None of these
- 3) Parato Optimality is concern with _____.
 - a) Utilisation
 - b) production
 - c) welfare
 - d) None of the above
- 4) J.S. Bain developed his theory of limit pricing in an article publish in _____.
 - a) 1947
 - b) 1948
 - c) 1949
 - d) 1950
- 5) _____ explained interest in terms of purely monetary.
 - a) J. B. Clark
 - b) Keynes
 - c) Fisher
 - d) Knight
- 6) According to Pigou economic welfare means _____.
 - a) a part of social welfare
 - b) a part of general welfare
 - c) a part of personal welfare
 - d) None of these
- 7) According to neo-classical theory the reward of a factor equals it _____.
 - a) Average product
 - b) Total product
 - c) Marginal product
 - d) Marginal cost
- 8) Insurance means _____.
 - a) Risk pooling
 - b) Risk spreading
 - c) Minimising risk and uncertainty
 - d) None of these
- 9) According to _____ a perfectly equal distribution of wealth will maximize social welfare.
 - a) Pareto
 - b) Pigou
 - c) Arrow
 - d) Kaldor
- 10) The compensation principle was propounded by _____.
 - a) Bergsan
 - b) Marshall
 - c) Kaldor-Hicks
 - d) None of these

- 11) Liquidity Preference theory of interest is concerned with _____.
a) Credit money b) Demand for money
c) Capital d) None of the above
- 12) The entrepreneurs demand for a factor of production is governed by the _____ productivity of the factor.
a) Average b) Marginal
c) Total d) None of these
- 13) The theory of division has to with the _____ element.
a) Personal b) functional
c) sectional d) general
- 14) Shumpter gives importance to the factor _____ in his profit theory.
a) Risk b) Uncertainty
c) Innovation d) All of the above
- 15) Kaldor-Hicks criterion is related with _____.
a) National Income b) Per capita income
c) Welfare measure d) Compensation principle
- 16) $AVC + AFC + \text{Normal Profit}$ is known for _____.
a) Full cost pricing b) Total cost
c) Marginal cost d) Average cost

Q.2 Write Short Answers. (Any Four out of Six)**16**

- What is rent?
- What is interest?
- What is welfare?
- What is information economics?
- What is limit pricing?
- What is compensation principle?

Q.3 Write Short Notes. (Any Two out of Four)**16**

- Explain Quasi rent.
- Explain the modern theory of wages.
- Discuss the economics of search.
- Explain Theory of second best.

Q.4 Broad Answers Questions. (Any One)**16**

- Explain Baumol's sales revenue maximisation model.
- Discuss the Pareto's optimality criteria.

Q.5 Explain liquidity theory of interest.**16**

- 9) ---- हे नविन कृषी तंत्रज्ञानाचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.
 अ) HYV बियाणांचा वापर ब) रासायनिक खतांचा वापर
 क) बहुविध पिकपद्धती ड) वरील सर्व
- 10) ---- हा नविन कृषी तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्याचा परिणाम आहे.
 अ) हरित क्रांती ब) नील क्रांती
 क) धवल क्रांती ड) वरील पैकी नाही
- 11) नविन कृषी तंत्रज्ञानामुळे शेती उत्पादनाचा ---- विकास होतो.
 अ) संख्यात्मक ब) गुणात्मक
 क) वस्तुनिष्ठ ड) वरील पैकी नाही
- 12) शाश्वत शेती म्हणजे शेतीक्षेत्राचा ---- शी मैत्रीपूर्ण विकास होय.
 अ) पर्यावरण ब) तंत्रज्ञान
 क) भांडवल ड) वरील पैकी नाही
- 13) शेती आणि उद्योग हे एकमेकास ---- आहेत.
 अ) पूरक ब) विरोधात्मक
 क) पर्यायी ड) वरील पैकी नाही
- 14) औद्योगिकरणामुळे ---- घडून येते.
 अ) रोजगार निर्मिती ब) व्यापाराचा विस्तार
 क) संसाधनाचा पर्याप्त वापर ड) वरील सर्व
- 15) संरचनात्मक विकासात ---- च्या विकासाचा समावेश होतो.
 अ) रस्ते ब) रेल्वे
 क) दळणवळण ड) वरील सर्व
- 16) GATT ---- क्षेत्राशी संबंधित आहे.
 अ) शेती ब) उद्योग
 क) व्यापार ड) वरील पैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) शाश्वत शेती विकास म्हणजे काय?
 ब) सुयोग्य तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
 क) संरचना म्हणजे काय?
 ड) तंत्रज्ञान निवड स्पष्ट करा.
 इ) GATT म्हणजे काय?
 ई) मौद्रिक धोरणाची साधने कोणती?

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) शाश्वत शेती
 ब) नविन कृषी तंत्रज्ञान
 क) WTO ची उद्दिष्टे
 ड) सार्वजनिक ऋणाचा भार

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)
शेतीक्षेत्रातील नविन कृषी तंत्रज्ञानाचा वापर स्पष्ट करा.
किंवा
विकसनशील देशांतील औद्योगीकरणाची संरचना स्पष्ट करा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. **16**
सुयोग्य तंत्रज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Economics of Growth and Development (MA24202)

Day & Date: Tuesday, 19-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.

16

- 1) WTO comes into existence in _____.

a) 1975	b) 1985
c) 1995	d) 2005

- 2) Monetary policy is designed by _____.

a) SBI	b) CBI
c) IDBI	d) RBI

- 3) _____ is an instrument of monetary policy.

a) Bank rate	b) Tax
c) Budget	d) Public debt

- 4) _____ is an instrument of fiscal policy.

a) Tax	b) Bank rate
c) Transaction of debentures	d) Cash reserve ratio

- 5) Foreign direct investment is an important indicator of _____.

a) Social development	b) Cultural development
c) Economic development	d) None of the above

- 6) TRIPS is related with _____.

a) Intellectual property	b) Tourism
c) Telecommunication	d) None of the above

- 7) TRIMS is related with _____.

a) Production	b) Distribution
c) Savings	d) Investment

- 8) When the debt is raised from outside the country it is known as _____ public debt.

a) Internal	b) Domestic
c) Foreign	d) None of the above

- 9) _____ is the characteristic feature of New Agricultural Technology.

a) Use of HYV seeds	b) Use of chemical fertilizers
c) Multiple cropping	d) All the above

- 10) _____ is the outcome of implementation of New Agricultural Technology.

a) Green revolution	b) Blue Revolution
c) White revolution	d) None of the above

- 11) New Agriculture Technology leads to _____ growth in agricultural production.
 - a) Quantitative
 - b) Qualitative
 - c) Objective
 - d) None of the above
- 12) Sustainable agriculture means _____ development of agriculture sector.
 - a) Eco friendly
 - b) Techno friendly
 - c) Capital friendly
 - d) None of the above
- 13) Agriculture and Industry are _____ to one another.
 - a) Complementary
 - b) Contradictory
 - c) Substitute
 - d) None of the above
- 14) Industrilisation leads to _____.
 - a) Employment generation
 - b) Expansion of trade
 - c) Optimum utilization of resources
 - d) All the above
- 15) Infrastructural development includes development of _____.
 - a) Road
 - b) Railway
 - c) Communication
 - d) All the above
- 16) GATT is related with _____ sector.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Trade
 - d) None of the above

Q.2 Write Short answers. (Any four out of six) 16

- a) What is meant by sustainable agricultural growth?
- b) What is meant by appropriate technology?
- c) What is infrastructure?
- d) Explain the choice of technique?
- e) What is GATT?
- f) What are the instruments of monetary policy?

Q.3 Write Short Notes (Any Two out of four) 16

- a) Sustainable agriculture
- b) New technology in agriculture
- c) Objectives of WTO
- d) Burden of public debt

Q.4 Broad answers question (Any One) 16

Explain the use of new agricultural technology in agricultural sector.

OR

Explain the pattern of industrilisation in developing countries.

Q.5 Broad answers question. 16

Explain the concept of appropriate technology.

Seat
No.

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Economics of Environment (MA24203)

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023

Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायाची निवड करा.

16

- 1) ----- कचरा जमीन आहे.
अ) कोरडी जमीन ब) अनुत्पादक जमीन
क) पर्यावरणीय असुरक्षित ड) ग्रासलँड
- 2) जागतिक लोकसंख्येमध्ये भारताचा क्रमांक ----- आहे.
अ) प्रथम ब) दुसरा
क) तिसरा ड) चौथा
- 3) इको-डेव्हलपमेंट म्हणजे -----.
अ) आर्थिक विकास ब) पर्यावरणीय विकास
क) आर्थिक वाढ ड) शारीरिक विकास
- 4) "इको-सिस्टम" हा शब्द ----- यांनी अस्तित्त्वात आणला.
अ) आर्थर टॅन्स्ले ब) लुईस
क) रिकार्डो ड) जे मिल्स
- 5) जैव-वायू ----- मध्ये उर्जा स्रोत आहे.
अ) विकसित देशांतर्गत ब) विकसित देश
क) युरोपियन काउंटी ड) समाजवादी देश
- 6) आपल्या आजूबाजूला होणारे प्रतिकूल बदल ----- म्हणून ओळखले जातात.
अ) प्रदूषण ब) औद्योगिकीकरण
क) शहरीकरण ड) युक्तिवाद
- 7) मातीचा खारटपणा ----- मुळे वाढते.
अ) जादा सिंचन ब) सिंचनाचा अभाव
क) जास्त चरणे ड) पीक पध्दतीत बदल
- 8) अल्ट्रा व्हायलेट रेडिएशनमध्ये वाढ होण्यामुळे लेयर ----- कमी होते.
अ) हायड्रोजन ब) नायट्रोजन
क) ओझोन ड) ऑक्सिजन

- 9) पर्यावरण संरक्षण कायदा ---- मध्ये पास झाला.
अ) 1976 ब) 1986
क) 1996 ड) 2006
- 10) औद्योगिकीकरणात वाढ झाल्याने प्रदुषण ---- होते.
अ) वाढ ब) घट
क) कमी ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 11) 'जल प्रदूषण रोखण्यासाठी व नियंत्रण' कायदा ---- मध्ये भारतात मंजूर झाला आहे.
अ) 1964 ब) 1974
क) 1984 ड) 1994
- 12) वन संवर्धन कायदा भारतात ---- मध्ये मंजूर झाला आहे.
अ) 1980 ब) 1976
क) 1986 ड) 1996
- 13) ध्वनीच्या तीव्रतेच्या मोजमापासाठी ---- हे एकक आहे.
अ) उष्मांक ब) सेल्सिअस
क) डेसिबल ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 14) ग्लोबल वार्मिंगसाठी ---- गॅस जबाबदार आहे.
अ) कार्बन डाय ऑक्साईड ब) सल्फर डाय ऑक्साईड
क) हायड्रोजन ड) नायट्रोजन
- 15) वातावरणातील नायट्रोजनची टक्केवारी ---- आहे.
अ) 0.03% ब) 20.94%
क) 21.94% ड) 78.09%
- 16) वातावरणातील हायड्रोजनची टक्केवारी ---- आहे.
अ) 0.03% ब) 20.94%
क) 21.94% ड) 78.09%

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) पर्यावरण अवनती म्हणजे काय?
ब) पर्यावरण अवनतीची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
क) ओझोन स्तराच्या न्हासाचे कारण काय?
ड) ओझोन स्तराच्या न्हासाचा परिणाम कोणता?
इ) हरित गृह परिणाम म्हणजे काय?
ई) निर्जंगलिकरण म्हणजे काय?

प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

16

- अ) पर्यावरण अवनती
ब) लोकसंख्या वाढ आणि पर्यावरण अवनती
क) शेतीविकास आणि पर्यावरण अवनती
ड) औद्योगिकीकरण आणि पर्यावरण अवनती

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

पर्यावरण अवनती म्हणजे काय? लोकसंख्या वाढ आणि पर्यावरण अवनती यातील संबंधाची चर्चा करा.

किंवा

पर्यावरण संवर्धन म्हणजे काय? पर्यावरण संवर्धनाच्या पध्दती स्पष्ट करा.

प्र.5 भारताचे पर्यावरण विषयक धोरण स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Economics of Environment (MA24203)**

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the Correct Alternative.

16

- 1) Waste lands are _____.
 - a) Dry land
 - b) Unproductive land
 - c) Ecological unsustainable
 - d) Grassland
- 2) India ranks _____ in world population.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 3) Eco-development means _____.
 - a) Economic development
 - b) Ecological development
 - c) Economic growth
 - d) Physical development
- 4) The term "Eco-system" was introduced by _____.
 - a) Arthur Tansley
 - b) Lewis
 - c) Ricardo
 - d) J. Mills
- 5) Bio-gas is source of energy in _____.
 - a) Under developed country
 - b) Developed country
 - c) European county
 - d) Socialist country
- 6) Unfavorable alteration of our surrounding is known as _____.
 - a) Pollution
 - b) Industrialization
 - c) Urbanization
 - d) Rationalization
- 7) The salinity of soil increases due to _____.
 - a) Excess irrigation
 - b) Lack of irrigation
 - c) Over grazing
 - d) Change in cropping pattern
- 8) Increase in ultra violet radiation is caused by the depletion of layer _____.
 - a) Ozone
 - b) Oxygen
 - c) Hydrogen
 - d) Nitrogen
- 9) Environmental protection act was passed in the year _____.
 - a) 1976
 - b) 1986
 - c) 1996
 - d) 2006
- 10) Increase in Industrialization leads to _____ pollution.
 - a) Increase
 - b) Decrease
 - c) Minimization
 - d) None of the above
- 11) 'Prevention and Control of Water Pollution' act is passed in _____ in India.
 - a) 1964
 - b) 1974
 - c) 1984
 - d) 1994

- 12) Forest conservation act is passed in _____ in India.
a) 1980 b) 1976
c) 1986 d) 1996
- 13) _____ is the unit for the measurement of intensity of sound.
a) Calories b) Celsius
c) Decibels d) None of the above
- 14) _____ gas is responsible for Global warming.
a) Carbon dioxide b) Sulphar dioxide
c) Hydrogen d) Nitrogen
- 15) The percentage of nitrogen in the atmosphere is _____.
a) 0.03% b) 20.94%
c) 21.94% d) 78.09%
- 16) The percentage of hydrogen in the atmosphere is _____.
a) 0.03% b) 20.94%
c) 21.94% d) 78.09%

Q.2 Write Short answers. (Any four) 16

- a) What is environmental degradation?
- b) State any two causes of environmental degradation
- c) What is the cause of depletion of ozone layer?
- d) What is the effect of depletion of ozone layer?
- e) What is greenhouse effect?
- f) What is deforestation?

Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 16

- a) Environmental degradation
- b) Population growth & environmental degradation
- c) Agricultural growth & environmental degradation
- d) Industrial development & environmental degradation

Q.4 Broad answers question. (Any One) 16

- a) What is environmental degradation? Discuss the relationship Between population growth and environmental degradation

OR
- b) What is environment conservation? Explain the methods of environment conservation

Q.5 Broad answers question. 16

Explain the environment policy of India

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Principles and Practice of Cooperation (MA24204)

Day & Date: Thursday, 21-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

16

- 1) ——— संस्था सहकारी बँकांना पुनर्वित्त पुरवठा करते.
अ) नाबार्ड
ब) एन.सी.डी.सी.
क) आय.सी.आय.सी.आय.
ड) एच.डी.एफ.सी.
- 2) शुद्ध-डेलीश संस्थांचा मुख्य उद्देश ——— हा होता.
अ) श्रमिकांचे रक्षण करणे
ब) व्यापारी आणि मध्यवर्गीय लोकांच्या कर्जविषयक गरजा भागविणे
क) ग्रामीण भारतातील गरीब लोकांचे रक्षण करणे
ड) यापैकी कोणतेही नाही
- 3) सहकारी संस्था तयार होण्यासाठी ——— सभासद आवश्यक असतात.
अ) 8
ब) 9
क) 10
ड) 25
- 4) आर.बी.आय. चे मुख्यालय ——— येथे आहे.
अ) कोलकत्ता
ब) नवी दिल्ली
क) हैदराबाद
ड) मुंबई
- 5) जर्मनीमध्ये पहिला सहकारी कायदा ——— मध्ये झाला.
अ) 1867
ब) 1880
क) 1890
ड) 1895
- 6) रफायझन युनियची स्थापना ——— मध्ये झाली.
अ) 1805
ब) 1860
क) 1877
ड) 1892
- 7) डेन्मार्क मधील सहकारी डेअरी ——— वर आधारित आहेत.
अ) अमर्यादित दायित्व
ब) मर्यादित दायित्व
क) अनिश्चितता
ड) धोके
- 8) 1904 च्या कायद्याने सहकारी चळवळीच्या विकासाची जबाबदारी ——— कडे देण्यात आली.
अ) राज्य सरकार
ब) केंद्र सरकार
क) स्थानिक स्वराज्य संस्था
ड) यापैकी नाही

- 9) सहकारी विभागाचे ——— हे कार्य आहे.
 अ) पर्यवेक्षण आणि कायदे
 ब) व्यवस्थापन
 क) आर्थिक मदत
 ड) यापैकी सर्व
- 10) 1960 च्या सहकारी कायदानुसार सहकारी संस्थांचे अंकेक्षण अहवाल प्रत्येक वर्षी ——— ला सादर करावे लागतात.
 अ) सरकार
 ब) मुख्यमंत्री
 क) सहकार मंत्री
 ड) रजिस्टार
- 11) मोशाव शितुकी ——— शी संबंधित आहे.
 अ) इंग्लंड
 ब) चीन
 क) इस्त्राईल
 ड) जपान
- 12) शिवाजीराव पाटील समितीने सरकारला ——— मध्ये अहवाल सादर केला.
 अ) 2005
 ब) 2006
 क) 2008
 ड) 2009
- 13) महाराष्ट्रातील दुध सहकारी संस्थांची ——— ही समस्या आहे.
 अ) वाहतुक व्यवस्था
 ब) भांडवलाचा अभाव
 क) दुधाच्या किंमती
 ड) हे सर्व
- 14) चीन मधील औद्योगिक सहकारी चळवळ म्हणजे ——— चा परिणाम होय.
 अ) पहिले महायुद्ध
 ब) भांडवलवादी चळवळ
 क) 1937 मधील चीन-जपान युद्ध
 ड) नैसर्गिक आपत्ती
- 15) नाबार्डचे मुख्यालय ——— येथे आहे.
 अ) चेन्नई
 ब) पुणे
 क) हैदराबाद
 ड) मुंबई
- 16) बी.बी.महाजन समिती ——— शी निगडीत आहे.
 अ) कापूस
 ब) दुध
 क) साखर उद्योग
 ड) श्रम

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) सेवा सहकारी संस्थेची व्याख्या लिहा.
 ब) नाबार्डची उद्दिष्टे सांगा.
 क) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
 ड) सहकारी शेती म्हणजे काय?
 इ) लेखापरीक्षण म्हणजे काय?
 ई) एकात्मिक खादी व ग्रामविकास महामंडळाची उद्दिष्टे सांगा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) सहकारी व्यवस्थापनाचे व्यावसायिकीकरण स्पष्ट करा.
 ब) नियोजनातील सहकारी संस्थांचे महत्व सांगा.
 क) डेन्मार्कमधील दुग्ध सहकारी चळवळीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ड) सहकारी खात्याच्या कार्याविषयी चर्चा करा.

- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 16
- अ) शिवाजीराव पाटील समितीच्या प्रमुख शिफारशी सांगा.
ब) सहकारी चळवळीतील सरकारची भूमिका सांगा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- सहकारी संस्थांना वित्तीय आधार पुरवण्यातील रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Principles and Practice of Cooperation (MA24204)**

Day & Date: Thursday, 21-12-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

16

- 1) _____ society provides refinance to co-operative banks.
 - a) NABARD
 - b) NCDC
 - c) ICICI
 - d) HDFC
- 2) The main object of Schulze-Delitzsch societies was _____.
 - a) To protect labourers
 - b) To fulfill the credit requirements of traders and middle class people
 - c) To protect poor people in rural area
 - d) None of these
- 3) Minimum _____ members are essential to form co-operative society.
 - a) 8
 - b) 9
 - c) 10
 - d) 25
- 4) The headquarter of RBI is situated at _____.
 - a) Kolkata
 - b) New Delhi
 - c) Hyderabad
 - d) Mumbai
- 5) The first co-operative Act in Germany was made in _____.
 - a) 1867
 - b) 1880
 - c) 1890
 - d) 1895
- 6) The Raffaiesen Union was established in _____.
 - a) 1805
 - b) 1860
 - c) 1877
 - d) 1892
- 7) Dairy Co-operatives in Denmark are based on _____.
 - a) Unlimited liability
 - b) Limited liability
 - c) Uncertainty
 - d) Risk
- 8) According to 1904 act, the development responsibility of co-operative movement was given to _____.
 - a) State government
 - b) Central government
 - c) Local self government
 - d) None of the above
- 9) _____ is a function of Co-operative Department.
 - a) Supervision and legislation
 - b) Administration
 - c) Financial Support
 - d) All of these
- 10) As per 1960's Co-operative Act the Audit Report of the Co-operative society submitted to the _____ every year.
 - a) Government
 - b) Chief Minister
 - c) Co-operation Minister
 - d) Registrar

- 11) Moshav Shitufi is related to _____.
 a) England b) China
 c) Israel d) Japan
- 12) Shivajirao Patil Committee submitted its report to the government in _____.
 a) 2005 b) 2006
 c) 2008 d) 2009
- 13) _____ is problem of Dairy Co-operatives in Maharashtra.
 a) Transportation b) Lack of capital
 c) Milk prices d) All of these
- 14) The industrial co-operative movement in china was exclusively the result of the _____.
 a) First World War b) Capitalist movement
 c) China-Japan war in 1937 d) Natural disaster
- 15) The head office of NABARD is located at _____.
 a) Chennai b) Pune
 c) Hyderabad d) Mumbai
- 16) B.B. Mahajan Committee is associated with _____.
 a) cotton b) milk
 c) sugar industry d) labour

Q.2 Write short Answers. (Any Four out Six) 16

- a) Define service co-operative society.
- b) State the objectives of NABARD.
- c) What is globalisation?
- d) What is co-operative farming
- e) What is audit?
- f) State the objectives of KVIC?

Q.3 Write answers the following questions (Any Two) 16

- a) Explain the professionalization of co-operative management.
- b) State the importance of co-operatives in planning.
- c) Explain the features of dairy co-operative movement in Denmark.
- d) Discuss about the functions of the co-operative department.

Q.4 Broad answers question (Any One) 16

- a) State the main recommendations of Shivajirao Patil Committee.
- b) State the role of government in co-operative movement.

Q.5 Broad answers question. 16

Discuss the role of RBI in financial support to co-operatives.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Macro Economic Analysis (MA24301)

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) गुणकाची संकल्पना सर्वप्रथम ---- यांनी वापरली.
अ) जे. बी. से
क) आर. एफ. कान्ह
ब) जे. एम. केन्स
ड) मार्शल
- 2) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे विशिष्ट वर्षात एखादया देशात उत्पादित झालेल्या ---- ची बेरीज होय.
अ) मागणी व पुरवठा
क) उत्पन्न व उत्पादन
ब) वस्तू व सेवा
ड) आयात व निर्यात
- 3) मार्शलचे समीकरण म्हणजे ----.
अ) $M=KR$
क) $M=KM$
ब) $M=KY$
ड) $M=KT$
- 4) IS वक्र दाखवला जातो ----.
अ) समतल
क) ऋणात्मक
ब) धनात्मक
ड) वरील पैकी नाही
- 5) व्याजाचा आधुनिक सिद्धांत ---- यांनी मांडला.
अ) हिक्स व लर्नर
क) लर्नर-टोबिन
ब) हिक्स-केन्स
ड) वरील पैकी नाही
- 6) जीवन चक्र उत्पन्न गृहीतक ---- उपभोगाला आकृतीबंध स्पष्ट करते.
अ) सामाजिक
क) वैयक्तिक
ब) कामगार
ड) समग्र
- 7) निरपेक्ष उत्पन्न गृहीतक हे उपभोग आणि उत्पन्न या दोहोतील ---- संबंध दर्शविते.
अ) परस्पर विरोधी
क) समतल
ब) प्रमाणशीर
ड) यापैकी नाही
- 8) विनिमय माध्यम या कार्यामुळे पैशाला मागणी येते असे कोणी सांगितले.
अ) सनातनवाद्यांनी
क) चलनवादी विचारवंत
ब) नव-सनातनवाद्यांना
ड) यापैकी नाही

- 9) ——— च्या मापनावेळी घसारा जास्त महत्वाचा असतो.
 अ) स्थूल देशांतर्गत उत्पन्न ब) एकूण राष्ट्रीय उत्पन्न
 क) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पन्न ड) सरासरी राष्ट्रीय उत्पन्न
- 10) सामाजिक लेखा पद्धती उपयुक्त ठरते.
 अ) आर्थिक धोरणासाठी ब) राजकोषीय धोरणासाठी
 क) करविषयक धोरणासाठी ड) सामाजिक धोरणासाठी
- 11) बँकदर हे ——— पतनियंत्रणाचे साधन आहे.
 अ) संख्यात्मक ब) गुणात्मक
 क) निवडक ड) आर्थिक
- 12) गुंतवणुकीची सीमांत कार्यक्षमता ही ——— संकल्पना आहे.
 अ) साठा ब) प्रवाह
 क) नकारात्मक ड) सकारात्मक
- 13) ——— लाच उच्च शक्ती पैसा असेही म्हणतात.
 अ) संकुचीत पैसा ब) व्यापक पैसा
 क) पतपैसा ड) गुणक पैसा
- 14) चतुर्थ क्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेत राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाहात प्रामुख्याने ——— या क्षेत्राची भर पडते.
 अ) भांडवली क्षेत्र ब) शेषविश्व क्षेत्र
 क) सरकारी क्षेत्र ड) वरील सर्व
- 15) सामाजिक हिशेब पद्धतीमध्ये राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या हिशोबाची मुख्य ——— पद्धती आहे.
 अ) समीकरण हिशेब पद्धती ब) दुतीय नोंदणी हिशेब पद्धती
 क) निधी प्रवाह हिशेब पद्धती ड) वरील सर्व
- 16) M1 संकल्पनेत ——— चा समावेश होत नाही.
 अ) मुदत ठेवी
 ब) पोस्ट ऑफिस मधील सर्व प्रकारच्या ठेवी
 क) रिझर्व बँकेतील इतर ठेवी
 ड) वरील सर्व

प्र.2 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न स्पष्ट करा.
 ब) घटक खर्चावर GNP
 क) पैसा गुणक.
 ड) IS वक्र आणि LM वक्र म्हणजे काय?
 इ) महागाई
 ई) सापेक्ष उत्पन्न गृहीतक.

- प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16**
- अ) गुंतवणुकीची सीमांत कार्यक्षमता स्पष्ट करा.
ब) पैशाच्या मागणीचा केन्सचा सिद्धांत काय आहे?
क) स्थायी उत्पन्न गृहीतक संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) फिलिप्स वक्र म्हणजे काय? अल्पकाळातील फिलिप्स वक्राचा आकार स्पष्ट करा.
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 16**
- अ) राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या सामाजिक लेखांकनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
ब) उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह म्हणजे काय आहे? द्वितीय-क्षेत्रीय, तृतीय-क्षेत्रीय आणि चतुर्थ-क्षेत्रीय संकल्पनामधील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 16**
- केन्सचा उपभोगविषयक मानसशास्त्रीय सिद्धांत स्पष्ट करा व उपभोग फलनाचा व्यावहारिक उपयोग सांगा.

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Macro Economic Analysis (MA24301)**

Day & Date: Friday, 05-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives from those given below: 16

- 1) The concept of multiplier is firstly used by _____.
 a) J. B. Say b) J. M. Keynes
 c) R. F. Kahn d) Dr. Marshall
- 2) National Income means money value of _____ product in a year.
 a) Demand and supply b) Goods and Services
 c) Income and production d) Import and export
- 3) Marshall's equation is _____.
 a) $M=KR$ b) $M=KY$
 c) $M=KM$ d) $M=KT$
- 4) Is curve is sloped _____.
 a) Horizontal b) Positive
 c) Negative d) None of these
- 5) Modern theory of interest is given by _____.
 a) Hicks and Lerner b) Hicks and Keynes
 c) Keynes and Hicks d) None of these
- 6) Life-cycle hypothesis explains the consumption patterns of _____.
 a) Society b) Rich people
 c) Individuals d) Poor people
- 7) Absolute income hypothesis shows the relationship Consumption and Income.
 a) Inverse b) Proportional
 c) Equi-proportional d) None of these
- 8) Who emphasized the demand for money is generated due to the function medium of exchange?
 a) Classical b) Neo-classical
 c) Monetarist d) None of these
- 9) Depreciation is more important at the time of calculation of _____.
 a) Gross Domestic Product b) Gross National Product
 c) Net National Product d) None of these
- 10) Social Accounting methods are useful _____.
 a) For economic policy b) For fiscal policy
 c) For tax policy d) For social policy

Seat
No.

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Public Economics (MA24302)**

Day & Date: Sunday, 07-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

16

- 1) केन्सच्या मते आर्थिक विकासामध्ये शासनाने ---- भूमिका बजावली पाहिजे.
अ) किमान
ब) कमी
क) महत्त्वपूर्ण
ड) वरीलपैकी नाही
- 2) साधनसामग्रीच्या वाटपाची समस्या साधनांच्या ---- मुळे निर्माण होते.
अ) उपलब्धता
ब) उत्पादकता
क) दुर्मिळता
ड) वरीलपैकी नाही
- 3) भारतात नियोजन मंडळाची स्थापना ---- या वर्षी झाली.
अ) 1947
ब) 1950
क) 1951
ड) 1955
- 4) सार्वजनिक खर्च म्हणजे देशातील ---- शासनाने केलेला खर्च होय.
अ) केंद्र
ब) राज्य
क) स्थानिक
ड) सर्व
- 5) वास्तव मुद्राभार ---- म्हणून ओळखला जातो.
अ) पैसे दिल्यामुळे समाधानाचा होणारा त्याग
ब) पैसे दिल्यामुळे समाधानात होणारी वाढ
क) कर द्यायचा नाही
ड) जी एस टी
- 6) अर्थव्यवस्थेच्या स्थिरीकरणासाठी केन्स यांनी ---- घटकावर भर दिला.
अ) चलनविषयक
ब) राज्यवित्तीय
क) तांत्रिक
ड) वरीलपैकी नाही
- 7) माहितीची असममितता ही संकल्पना ---- यांनी मांडली.
अ) अकलर्फी
ब) स्पेन्स
क) स्टीगलिट्झ
ड) वरीलपैकी नाही
- 8) शून्याधारित अर्थसंकल्प ही पद्धती 1970 मध्ये ---- यांनी विकसित केली.
अ) केन्स
ब) पीटर ए. पायहर
क) वाईजमन
ड) मनमोहन सिंह
- 9) ---- ही दारिद्र्याची तीव्रता कमी करण्यासाठी उपाययोजना आहे.
अ) लोकसंख्या नियंत्रण
ब) रोजगार निर्मिती
क) उत्पन्नात वाढ
ड) वरीलपैकी सर्व

- 10) कर भार संक्रमणाचा आधुनिक सिद्धांत ---- यांनी मांडला.
 अ) मन्सफिल्ड व कनार्ड ब) मार्शल
 क) रिकार्डो ड) पिंगु
- 11) कर संक्रमण पूर्ण झाल्यानंतर जी व्यक्ती प्रत्यक्ष कर भरते त्याला ---- म्हणतात.
 अ) कर संक्रमण ब) कर भार
 क) कर आघात ड) वरीलपैकी सर्व
- 12) श्री. पी. डी. ओझा यांच्यामते प्रत्येक दिवशी प्रत्येक व्यक्तीला त्याच्या आहारातून कमीत कमी ---- इतक्या कॅलरीज मिळाल्या पाहिजेत.
 अ) 2100 ब) 2500
 क) 2250 ड) 1550
- 13) सनातनवादी अर्थशास्त्रज्ञ अँडम स्मिथ हा अर्थव्यवस्थेतील सरकारच्या हस्तक्षेपाच्या बाबतीत ---- होता.
 अ) तटस्थ ब) अनुकूल
 क) प्रतिकूल ड) यापैकी नाही
- 14) ---- वस्तूंच्या बाजारपेठेमध्ये अपवरर्जन तत्त्व आढळते.
 अ) सार्वजनिक ब) खाजगी
 क) गुणात्मक ड) सामाजिक
- 15) आर्थिक वृद्धी व किंमत पातळीत स्थैर्य राखण्यासाठी ---- धोरण महत्त्वाचे ठरते.
 अ) स्थिरीकरण ब) चलन विषयक
 क) तटस्थ ड) यापैकी नाही
- 16) स्पर्धात्मकता हे ---- वस्तूचे वैशिष्ट्ये आहे.
 अ) खाजगी ब) सार्वजनिक
 क) गुणात्मक ड) सामाजिक

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) सार्वजनिक वस्तू म्हणजे काय?
 ब) लाफर वक्र कशातील संबंध स्पष्ट करतो.
 क) गट वस्तूची कोणतीही दोन उदाहरणे सांगा.
 ड) स्थिरीकरण नीती म्हणजे काय?
 इ) दारिद्र्य म्हणजे काय?
 ई) करभार म्हणजे काय?

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

16

- अ) सार्वजनिक वस्तूची बाह्यता स्पष्ट करा.
 ब) सामाजिक समतोल व साधन सामग्रीच्या वाटपावर चर्चा करा.
 क) सार्वजनिक खर्चातील वाढ स्पष्ट करा.
 ड) प्रादेशिक समतोलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
अ) प्रमुख सामाजिक ध्येयाविषयी सविस्तर चर्चा करा.
ब) लोकशाहीचा आर्थिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
मिश्र अर्थव्यवस्थेतील शासनाच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Public Economics (MA24302)**

Day & Date: Sunday, 07-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 16

- 1) According to J.M. Keynes Government has to play _____ role in the process of economic development.
 - a) Minimum
 - b) Less
 - c) Vital
 - d) None of the above
- 2) Problem of allocation of resources arises due to _____ of resources.
 - a) Availability
 - b) Productivity
 - c) Scarcity
 - d) None of the above
- 3) Planning Commission was established in India in the year _____.
 - a) 1947
 - b) 1950
 - c) 1951
 - d) 1955
- 4) Public expenditure means a expenditure incurred by government of a country.
 - a) Central
 - b) State
 - c) Local
 - d) All
- 5) Real money burden is known as _____.
 - a) Sacrifice of satisfaction due to money payment.
 - b) Enhancement of satisfaction due to money payment.
 - c) Nonpayment of tax.
 - d) GST
- 6) Keynes emphasizes on _____ factors for stabilization of the economy.
 - a) Monetary
 - b) Fiscal
 - c) Technical
 - d) None of the above
- 7) The concept of informational assymetry is propounded by _____.
 - a) Akerliff
 - b) Spenze
 - c) Stieglitz
 - d) All of the above
- 8) The zero base budgeting system is developed by _____ in 1970.
 - a) Keynes
 - b) Peter A. Pyhrr
 - c) Wiseman
 - d) Manmohan Singh
- 9) _____ is a remedial measure of poverty alleviation.
 - a) Population Control
 - b) Employment generation
 - c) To rise in income
 - d) All of above
- 10) Modern theory of shifting of tax burden is explained by _____.
 - a) Mansfield and Canard
 - b) Marshall
 - c) Ricardo
 - d) Pigue

- 8) ——— ही सामाजिक संशोधनाची शेवटची पायरी आहे.
 अ) अहवाल लेखन ब) नमुना निवड
 क) समस्या सूत्रण ड) माहिती संकलन
- 9) गुड व हॅट यांच्या मते ——— ही मुळ स्वरूपात एक सामाजिक आंतरक्रियेची प्रक्रिया आहे.
 अ) निरीक्षण ब) संकल्पना
 क) गृहीतक ड) मुलाखत
- 10) एखाद्या सिद्धांताचे विधान खोडून काढणे हा ——— गृहीतकाचा उद्देश असतो.
 अ) कामचलाऊ ब) शून्य
 क) सांखिकी ड) संशोधनात्मक
- 11) क्षेत्र सामग्रीस ——— सामग्री म्हणतात.
 अ) द्वितीयक ब) प्राथमिक
 क) तृतीयक ड) वरीलपैकी नाही
- 12) मुलाखतीमध्ये किमान ——— लोकांची आवश्यकता असते.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार
- 13) संशोधन ही ——— चालणारी प्रक्रिया आहे.
 अ) अल्पकाळ ब) दीर्घकाळ
 क) तात्पुरती ड) हंगामी
- 14) ——— हे क्षेत्र नेहमी संशोधन विषयाचे प्रमुख क्षेत्र म्हणून राहिले आहे.
 अ) वैयक्तिक प्रश्न ब) सामाजिक प्रश्न
 क) आंतर वैयक्तिक प्रश्न ड) यापैकी नाही
- 15) प्राथमिक तथ्यांवर संशोधकाचे ———.
 अ) पूर्ण नियंत्रण असते ब) नियंत्रण नसते
 क) काही प्रमाणात नियंत्रण असते ड) वरील सर्व
- 16) विशिष्ट अभ्यासाचे ——— हे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) समस्यांचे सखोल अध्ययन ब) अधिक सामाजिक एककांचे अध्ययन
 क) गुणात्मक अध्ययन ड) वरील सर्व

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) संशोधन म्हणजे काय?
 ब) ऐतिहासिक संशोधन म्हणजे काय?
 क) 'वस्तुनिष्ठता' म्हणजे काय?
 ड) संशोधन समस्या म्हणजे काय?
 इ) संकल्पना म्हणजे काय?
 ई) अहवालाचे घटक स्पष्ट करा.

- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16
- अ) नमुना पद्धतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) गृहीतकाचे स्रोत स्पष्ट करा.
क) संशोधनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ड) मुलाखत पद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) 16
- अ) प्रश्नावली म्हणजे काय? प्रश्नावलीचे गुण दोष स्पष्ट करा.
ब) संशोधन आराखड्याचा अर्थ आणि प्रकार लिहा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- उत्तम अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	
-----------------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Research Methodology (MA24303)

Day & Date: Tuesday, 09-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternative from the following options.

16

- 1) The first page of the research report is _____.
 - a) Appendix
 - b) Bibliography
 - c) Index
 - d) Title Page
- 2) Why do you need to review the existing literature?
 - a) To make sure you have a long list of references
 - b) Because without it, you could never reach the required word-count
 - c) To find out what is already known about your area of interest
 - d) To help in your general studying
- 3) The first purpose of a survey is to _____.
 - a) Description
 - b) Evaluation
 - c) Provide Information
 - d) None of the above
- 4) SPSS is an acronym of the _____.
 - a) Statistical Predictions for Social Sciences
 - b) Sensex Preference for the Sixties and Seventies
 - c) Statistical Package for the Social Sciences
 - d) None of these
- 5) The choice of research subject depends mainly on _____.
 - a) On its relevance
 - b) On available funds
 - c) Interest of the researcher
 - d) On the availability of bibliography
- 6) All concepts are _____.
 - a) Visible
 - b) Invisible
 - c) Useless
 - d) None of these
- 7) Stratified random sampling is a type of _____ sampling.
 - a) Probability
 - b) Non-probability
 - c) Simple random
 - d) Convenient
- 8) _____ is the last step of the social research.
 - a) Report writing
 - b) Sampling
 - c) Formulation of problem
 - d) Data collection
- 9) According to Goode and Hatt _____ is fundamentally a process of social interaction.
 - a) Observation
 - b) Concept
 - c) Hypothesis
 - d) Interview

- 10) To erase the statement of any theory is the object of the _____ hypothesis.
 a) Working
 b) Null
 c) Statistical
 d) Research
- 11) Field work data is called _____ data.
 a) Secondary
 b) Primary
 c) Third
 d) None of the above
- 12) At least _____ persons are required for interview.
 a) One
 b) Two
 c) Three
 d) Four
- 13) Research is process that goes on for _____.
 a) Short term
 b) Long term
 c) Temporary
 d) Seasonable
- 14) _____ is the field that recognized as the major field of research.
 a) Personal question
 b) Social question
 c) Interpersonal question
 d) None of the above
- 15) Researcher _____ on the primary data.
 a) Total control
 b) No control
 c) Partial control
 d) None of the above
- 16) Characteristics of case study is _____.
 a) Intensive study of the problem
 b) Study of more social units
 c) Qualitative study
 d) All of above

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**16**

- a) What is Research'?
- b) What is the historical research?
- c) What is objectivity?
- d) What is research problem?
- e) What is concept?
- f) State the contents of report.

Q.3 Write answers the following questions. (Any Two)**16**

- a) Explain the types of sampling method.
- b) Explain the sources of Hypothesis.
- c) Explain the objectives of research.
- d) Explain the Interview method.

Q.4 Broad answers question. (Any One)**16**

- a) What is questionnaire? Explain the merits and demerits of questionnaire.
- b) Write on meaning and types of research design.

Q.5 Broad answers question.**16**

State the characteristics of good report writing.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Labour Economics (MA24304)

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

16

- 1) — हा श्रमिकांसाठी कायदा 1948 मध्ये संमत करण्यात आला.
 अ) किमान वेतन कायदा ब) सापेक्ष मजुरी कायदा
 क) बोनस वाटप कायदा ड) यापैकी नाही
- 2) — हे बेकारीचे प्रमुख कारण आहे.
 अ) लोकसंख्या वाढ ब) भांडवल निर्मितीचा अल्पदर
 क) मंदी ड) वरील सर्व
- 3) बोनस वाटप कायदा — मध्ये लागू करण्यात आला.
 अ) 1965 ब) 1955
 क) 1960 ड) 1950
- 4) — हे किमान मजुरीचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.
 अ) श्रमिकांच्या आर्थिक शोषणास पायबंद
 ब) अनैतिक स्पर्धेवर प्रतिबंध
 क) श्रमिकांच्या कार्यक्षमतेत वाढ
 ड) वरील सर्व
- 5) — हे नफ्यातील वाटा देण्याच्या योजनेचा फायदा आहे.
 अ) कार्यक्षमतेत वाढ ब) भ्रष्टाचार
 क) कार्यात दिरंगाई ड) वरील सर्व
- 6) — ही नफ्यातील वाटा देण्याच्या योजनेची मर्यादा आहे.
 अ) वाटपात विलंब ब) अनिश्चितता
 क) समन्वयाचा अभाव ड) वरील सर्व
- 7) श्रम बाजार हा — बाजार आहे.
 अ) पूर्ण ब) अपूर्ण
 क) मक्तेदारी ड) मक्तेदारीयुक्त
- 8) — हे श्रम बाजाराचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) स्थानिक स्वरूप ब) अपूर्ण बाजार
 क) गतिशीलतेचा अभाव ड) वरील सर्व

- 9) आनंदाशिवाय इतर काही आर्थिक मोबदला मिळवण्यासाठी मानवाने केलेले शारीरिक व मानसिक प्रयत्न किंवा क्रिया म्हणजे श्रम होय ही व्याख्या — यांनी अशी व्याख्या केली.
 अ) डॉ. अल्फ्रेड मार्शल
 ब) जेव्हान्स
 क) डेव्हिड रेकॉर्ड
 ड) वरीलपैकी नाही
- 10) — हा श्रमाचा पुरवठा निर्धारित करणारा घटक आहे.
 अ) लोकसंख्या वाढ
 ब) सरकारी धोरण
 क) वेतन पातळी
 ड) वरील सर्व
- 11) — हा श्रमाच्या गतिशीलतेचा एक प्रकार आहे.
 अ) भौगोलिक गतिशीलता
 ब) आर्थिक गतिशीलता
 क) राजकीय गतिशीलता
 ड) वरील सर्व
- 12) भारतातील श्रमिक अकार्यक्षम असल्याचे — हे कारण आहे.
 अ) प्रतिकूल हवामान
 ब) अल्प मजुरी
 क) कामाचे अधिक तास
 ड) वरील सर्व
- 13) ज्या मजुरी मुळे श्रमिकांना अन्न, वस्त्र, निवारा, मितव्ययी, विश्राम आणि संकटकाळासाठी तरतुद करणे शक्य होईल एवढी मजुरी म्हणजे — होय.
 अ) जीवन मजुरी
 ब) किमान मजुरी
 क) रोख मजुरी
 ड) वास्तविक मजुरी
- 14) व्यावसायिक गतिशीलतेतील प्रमुख अडथळा — समजला जातो.
 अ) शिक्षण
 ब) माहितीचा अभाव
 क) भ्रष्टाचार
 ड) वरील सर्व
- 15) — यांच्या अध्यक्षतेखाली बोनस आयोग अहवाल सरकारला सादर करण्यात आला, आणि याच अहवालाच्या शिफारशी नंतर बोनस वाटप कायदा अस्तित्वात आला.
 अ) एम. आर. मेहेर
 ब) धनंजय गाडगीळ
 क) मेहता
 ड) यापैकी नाही
- 16) भारतातील बेकारीचे स्वरूप आणि अनुमान संबंधी माहिती — संस्था करून प्रसिध्द केली जाते.
 अ) नियोजन मंडळ
 ब) राज्य विनिमय केंद्र
 क) जनगणना अहवाल
 ड) वरील सर्व

प्र.2 थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार)

- अ) घर्षणजन्य बेकारी म्हणजे काय?
 ब) चक्रीय बेकारी म्हणजे काय?
 क) निर्वाह वेतन म्हणजे काय?
 ड) बेकारीचे कोणतेही दोन प्रकार स्पष्ट करा.
 इ) वेतन आणि श्रमिकांची उत्पादकता यातील संबंध स्पष्ट करा.
 ई) भारतीय श्रमिकांची उत्पादकता कमी असण्याची कोणतीही दोन कारणे सांगा.

- प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) 16**
- अ) रोजगार आणि विकास
ब) विशेषिकरणाचा शेतीतील रोजगारावरील परिणाम
क) सुशिक्षित बेकारी
ड) भारतातील कामगार भरतीच्या पध्दती
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 16**
- अ) श्रमबाजार म्हणजे काय? श्रम बाजाराची अपूर्णता स्पष्ट करा.
ब) वेतनदार म्हणजे काय? वेतनदार निर्धारणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न 16**
- वेतन निश्चितीचा सनातनवादी सिध्दांत स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Labour Economics (MA24304)**

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives from those given below. 16

- 1) In 1948, the _____ Act for Workers was passed.
 - a) Minimum Wage Act
 - b) Relative Wages Act
 - c) Bonus Allocation Act
 - d) None of these
- 2) _____ This is the main cause of unemployment.
 - a) Population growth
 - b) Low rate of capital formation
 - c) Recession
 - d) Above all
- 3) Bonus Allocation Act was enacted in _____.
 - a) 1965
 - b) 1955
 - c) 1960
 - d) 1950
- 4) _____ is the main feature of the minimum wage.
 - a) Ban on economic exploitation of workers
 - b) Prohibition of unethical competition
 - c) Increase in labor efficiency
 - d) Above all
- 5) _____ is the benefit of the profit sharing scheme.
 - a) Increased efficiency
 - b) Corruption
 - c) Delays
 - d) All of the above
- 6) _____ This is the limit of the profit sharing plan.
 - a) Delays in allocation
 - b) Uncertainty
 - c) Lack of coordination
 - d) All of the above
- 7) Labour market is _____ market.
 - a) Perfect
 - b) Imperfect
 - c) Monopoly
 - d) Monopolistic
- 8) _____ is a feature of the labor market.
 - a) Local appearance
 - b) Incomplete market
 - c) Lack of mobility
 - d) All of the above
- 9) Physical and mental effort or action taken by human beings to get some financial reward other than happiness is defined as labor _____.
 - a) Dr. Alfred Marshall
 - b) Johannes
 - c) David Record
 - d) None of the above
- 10) _____ is the factor that determines the supply of labor.
 - a) Population growth
 - b) Government policy
 - c) Wage levels
 - d) All of the above

- 11) _____ This is a form of labor mobility.
 a) Geographical Mobility b) Economic Mobility
 c) Political Mobility d) All of the above
- 12) _____ is the reason why workers in India are inefficient.
 a) Adverse weather b) Low wages
 c) Overtime d) All of the above
- 13) The wages which will enable the workers to provide food, clothing, shelter, frugality, rest and in times of crisis are _____.
 a) Life wages b) Minimum wages
 c) Cash wages d) Real wages
- 14) The major obstacle to business mobility is _____ understood.
 a) Education b) Lack of information
 c) Corruption d) All of the above
- 15) The Bonus Commission Report was submitted to the Government in 1964 under the chairmanship of _____, and the Bonus Allocation Act came into existence after the recommendation of the same report.
 a) M. R. Meher b) Dhananjay Gadgil
 c) Mehta d) None of These
- 16) Information on the nature and estimation of unemployment in India is published by _____.
 a) Planning Board b) State Exchange Center
 c) Census Report d) All of the above

Q.2 Write Short Answer. (Any Four) 16

- a) What is meant by frictional unemployment?
- b) What is meant by cyclical unemployment?
- c) What is meant by subsistence wages?
- d) Explain any two types of unemployment.
- e) Explain the relationship between wages and the productivity of labour.
- f) Write any two causes of low productivity of Indian workers.

Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 16

- a) Employment and development
- b) Impact of rationalisation on employment in agriculture
- c) Educated unemployment
- d) Methods of recruitment in India

Q.4 Broad answers questions. (Any One) 16

- a) What is labour market? Explain the imperfection in the labour market. 16

OR

- b) What is wage rate? Describe the process of wage determination.

Q.5 Broad Questions. 16

Explain the classical theory of wage determination.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

Agricultural Development of India (MA24305)

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) 2006 या ग्रामीण विद्युतीकरण धोरणाचा उद्देश सन ——— पर्यंत सर्व कुटुंबांना वीज पुरवणे हा होता.

अ) 2012	ब) 2009
क) 2017	ड) 2020
- 2) जागतिक व्यापार संघटना ——— ला उत्तेजन देते.

अ) अनुदानाला	ब) देशांतर्गत व्यापार
क) आंतरराष्ट्रीय व्यापार	ड) वाहतूक
- 3) भारतात जागतिकीकरण धोरण ——— मध्ये सुरु झाले.

अ) जानेवारी 1975	ब) जानेवारी 1985
क) जानेवारी 1991	ड) जानेवारी 2001
- 4) ——— म्हणजे मध्यस्थांचे उच्चाटन करून राज्य सरकार बरोबर प्रत्यक्ष संबंध ठेवून लागवड करणे होय.

अ) भूमी उत्पादकता	ब) श्रम उत्पादकता
क) जमीन सुधारणा	ड) भू विकास
- 5) सरकारने राष्ट्रीय बियाणे मंडळ ——— मध्ये सुरु केले.

अ) 1954	ब) 1963
क) 1974	ड) 1983
- 6) ग्रामीण विद्युतीकरण महामंडळ ——— मध्ये स्थापन झाले.

अ) 1959	ब) 1969
क) 1981	ड) 2001
- 7) स्वातंत्र्योत्तर काळात भारताच्या राष्ट्रीय उत्पन्नात शेतीचा हिस्सा ———.

अ) वाढत आहे	ब) स्थिर आहे
क) घटत आहे	ड) यापैकी नाही
- 8) भारतातील जलसिंचनात ——— चा वाटा सर्वाधिक आहे.

अ) तलाव	ब) कालवे
क) विहिरी आणि कुपनलिका	ड) इतर मार्ग

- 9) आर्थिक धारण क्षेत्राचा आकार ---- वर अवलंबून आहे.
 अ) जमिनीची सुपीकता ब) लागवडीची पध्दती
 क) पिकांचे स्वरूप ड) वरीलपैकी सर्व
- 10) अकराव्या पंचवार्षिक योजनेत कृषी क्षेत्राच्या वृद्धी दराचे लक्ष ---- टक्के होते.
 अ) 2 ब) 4
 क) 9 ड) 10
- 11) ---- हे जमिनीच्या धुपीचे प्रमुख कारण आहे.
 अ) मृदसंधारण ब) शेती
 क) जंगल तोड ड) गोबर गॅस
- 12) भारतातील हरितक्रांतीचा सर्वाधिक फायदा ---- राज्यांना झाला.
 अ) केरळ, बिहार, आसाम ब) पंजाब, हरियाणा, उत्तर प्रदेश
 क) कर्नाटक, मध्य प्रदेश, केरळ ड) महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्र प्रदेश
- 13) शेती क्षेत्रात ---- बेकारी आढळून येते.
 अ) प्रछन्न ब) अर्ध
 क) मोसमी ड) वरीलपैकी सर्व
- 14) भारतीय हरितक्रांतीचे जनक ---- हे आहेत.
 अ) डॉ. एम. एस. स्वामिनाथन ब) दांडेकर आणि रथ
 क) पी.डी.ओझा ड) डॉ. व्ही.के.आर.व्ही.राव
- 15) स्वातंत्र्यपूर्व काळात ---- जमीनधारणा पध्दती होती.
 अ) रयतवारी ब) महालवारी
 क) जमीनदारी ड) वरील सर्व
- 16) भारतात जमिनीची क्षारता ---- मुळे वाढली आहे.
 अ) दारिद्र्य ब) दुष्काळ
 क) जलसिंचनाचा अतिरेक वापर ड) लोकसंख्या विस्फोट

प्र.2 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) मृदसंधारणाची व्याख्या द्या.
 ब) करार शेतीचे दोन दोष सांगा.
 क) भारतातील भू सुधारणांची दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.
 ड) कृषी नीती म्हणजे काय?
 इ) पिकांचा आकृतिबंध म्हणजे काय?
 ई) नील क्रांती म्हणजे काय?

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) नवीन शेती तंत्रज्ञानाचा रोजगारावरील परिणाम स्पष्ट करा.
 ब) लघु सिंचनाचे फायदयांवर चर्चा करा.
 क) सेंद्रिय शेती स्पष्ट करा.
 ड) भारतीय शेतीच्या स्त्रीकरणावर चर्चा करा.

- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
- अ) भारतातील हरित क्रांतीच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- ब) जमीन उत्पादकता म्हणजे काय? भारतीय शेतीच्या कमी उत्पादकतेची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. **16**
- डब्ल्यू. टी. ओ. चा भारतीय शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Agricultural Development of India (MA24305)**

Day & Date: Thursday, 11-01-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 16

- 1) The Rural Electrification Policy-2006 was aimed at provisioning electricity to all households by _____.
 - a) 2012
 - b) 2009
 - c) 2017
 - d) 2020
- 2) WTO works to promote _____.
 - a) Grant
 - b) Internal trade
 - c) International trade
 - d) Transportation
- 3) The Globalization Policy in India was started in _____.
 - a) January 1975
 - b) January 1985
 - c) January 1991
 - d) January 2001
- 4) _____ aims at the abolition of intermediaries and bringing the actual cultivation in direct contact with the state.
 - a) Land productivity
 - b) Labour productivity
 - c) Land reforms
 - d) Land development
- 5) The Government setup National Seeds Corporation in _____.
 - a) 1954
 - b) 1963
 - c) 1974
 - d) 1983
- 6) Rural Electrification Corporation founded in _____.
 - a) 1959
 - b) 1969
 - c) 1981
 - d) 2001
- 7) The share of agricultural sector in GDP of India is _____ in post independence period.
 - a) Increasing
 - b) Stagnant
 - c) Decreasing
 - d) None of these
- 8) _____ has the highest share in irrigation in India.
 - a) Tanks
 - b) Canals
 - c) Wells and tube wells
 - d) Other sources
- 9) The size of economic holding depends on _____.
 - a) The fertility of soil
 - b) method of cultivation
 - c) Nature of crops
 - d) All of the above
- 10) During eleventh five year plan the target of agricultural growth was set at _____%.
 - a) 2
 - b) 4
 - c) 9
 - d) 10

- 11) _____ is a major reason of land degradation.
a) Soil conservation b) Agriculture
c) Deforestation d) Bio-gas
- 12) _____ states most benefitted with Green revolution in India.
a) Kerala, Bihar, Assam b) Panjab, Haryana, U. P.
c) Karnataka, M.P., Kerala d) Maharashtra, Karnataka, A.P.
- 13) _____ unemployment is found in agriculture sector.
a) Disguised b) Under employment
c) Seasonal d) All of the above
- 14) _____ is the father of Indian Green Revolution.
a) Dr. M. S. Swaminathan b) Dandekar and Rath
c) P. D. Ojha d) Dr. V. K. R. V. Rao
- 15) _____ land tenure system was existing before independence.
a) Rayatwari b) Mahalwari
c) Zamindari d) All of the above
- 16) The soil salinity is increased in India due to _____.
a) Poverty b) Famine
c) Use of excess irrigation d) Explosion of population

Q.2 Write short answers. (Any Four)**16**

- a) Define the soil conservation?
b) Write any two demerits of contract farming.
c) State any two objectives of land reforms in India?
d) What is agricultural policy?
e) What is cropping pattern?
f) What is blue revolution?

Q.3 Write answers the following questions. (Any Two)**16**

- a) Explain the impact of new agriculture technology on employment.
b) Discuss on benefits of minor irrigation.
c) Explain the organic farming.
d) Discuss on feminization of Indian agriculture.

Q.4 Broad answers question. (Any One)**16**

- a) Describe the features of green revolution in India.
b) What is land productivity? Explain the reason of low productivity of Indian agriculture.

Q.5 Broad answers question.**16**

Explain the impact of W.T.O. on Indian agriculture.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Macro Economic Analysis (MA24401)**

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. 16

- 1) केन्सवाद्यांच्यामते वाढलेली मागणी पूर्ण करण्यासाठी उत्पादन वाढवणे शक्य नसते, कारण ----
 अ) युध्द काळ ब) नियोजन काळ
 क) नवीन शोध व तांत्रिक प्रगती ड) वरील सर्व
- 2) पैसावाद दृष्टिकोनाचे समर्थन ---- यांनी केले.
 अ) मिल्टन फ्रीडमन ब) पॅटिनकिन
 क) जॉर्डन ड) वरील सर्व
- 3) Analytical Aspect of Anti Inflationary Policy हा शोधनिबंध ---- शी संबंधित आहे.
 अ) सॅम्युअलसन-सोलो ब) केन्स
 क) फ्रीडमन-टोबिन ड) फिशर-पॅटिनकिन
- 4) अपेक्षित वृद्धीदराची संकल्पना ---- यांच्याशी संबंधित आहे.
 अ) हिक्स ब) फिशर
 क) फ्रीडमन ड) शुपीटर
- 5) फिशरचीसमीकरण चुकीची नसून, त्यांची पुनर्मांडणी करणे गरजेचे आहे असे ---- यांनी म्हटले.
 अ) केन्स ब) फ्रीडमन
 क) बामोल ड) जे. बी. से.
- 6) विवेकशील अपेक्षांची संकल्पना प्रथम ---- यांनी मांडली.
 अ) जॉन एफ. मुथ ब) रॉबर्ट लुकास
 क) थॉमस सार्जट ड) यापैकी नाही
- 7) पैशाच्या मागणी विषयक केन्सेत्तर दृष्टिकोण ---- शी संबंधित आहे.
 अ) बामोल ब) टोबिन
 क) पॅटिनकीन ड) वरील सर्व
- 8) बाकदार फिलिप्स वक्र ही संकल्पना ---- यांनी मांडले.
 अ) फिलिप्स ब) फ्रायडमन
 क) पॅटिनकिन ड) टोबिन

- 9) मुद्रा धोरणाचे विस्तारीकरण म्हणजे ----
 अ) पैशाच्या पुरवठ्यात वाढ व व्याजदरात घट करणे.
 ब) पैशाच्या पुरवठ्यात घट व व्याजदरात वाढ करणे.
 क) पैशाच्या पुरवठ्यात व्याजदरात घट करणे.
 ड) पैशाच्या पुरवठ्यात व्याजदरात वाढ करणे.
- 10) 'मागणी प्रेरित चलनवाढ' ही संकल्पना ---- यांनी मांडली.
 अ) जे. एम. केन्स
 ब) डॉ. मार्शल
 क) प्रा. पिगु
 ड) प्रा. बामोल
- 11) ---- यांना मुद्रावादी म्हणून संबोधले जाते.
 अ) केन्स
 ब) मिल्टन फ्रिडमन
 क) मुंडेल्ल-फ्लेमिंग
 ड) पॅटिनकिन
- 12) अपरिवर्तनीय कागदी चलन पध्दतीत विनिमय दर हे ---- असतात.
 अ) बदलते
 ब) घटते
 क) स्थिर
 ड) यापैकी नाही
- 13) परकीय बाजारात चलनाला असलेली मागणी व चलनाचा एकुण पुरवठा यांच्यात समतोलतातून जो दर ठरतो त्याला ---- म्हणतात.
 अ) बदलता विनिमय दर
 ब) स्थिर विनिमयदर
 क) मुदती विनिमयदर
 ड) यापैकी नाही
- 14) देशा देशांमध्ये भांडवलाची आवक-जावक अजिबात होत नाही म्हणजे भांडवलाची ---- होय.
 अ) शून्य गतिशीलता
 ब) एक गतिशीलता
 क) एका पेक्षा कमी गतिशीलता
 ड) एकापेक्षा जास्त गतिशीलता
- 15) सार्वजनिक खर्चात वाढ व कर कपातीचे धोरण म्हणजे ----
 अ) राजकोषीय धोरण
 ब) मौद्रिक धोरण
 क) राजकोषीय धोरणाचे विस्तारीकरण
 ड) मौद्रिक धोरणाचे विस्तारीकरण
- 16) मिल्टन फ्रिडमन यांच्या मते पैशाच्या मागणीवर परिणाम करणारा घटक म्हणजे ----.
 अ) इतर संपत्तीची मालकी
 ब) मालमत्तेच्या किंमती
 क) मालमत्तेपासून मिळणारा मोबदला
 ड) वरील सर्व

- प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 16
- अ) वाढीचा हमी दर काय आहे.
 ब) बेरोजगारीचा नैसर्गिक दर म्हणजे काय?
 क) खुली अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
 ड) बाउमोलच्या मते लोक पैसे ठेवण्यास कारणीभूत ठरणारा हेतू कोणता आहे?
 इ) फिलिप्स वक्र कोणत्या घटकांमधील संबंध प्रकट करतात?
 ई) महागाईचे अंतर म्हणजे काय?
- प्र.3 टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) 16
- अ) बाउमोलचा इन्व्हेंटरी सैध्दांतिक दृष्टिकोन
 ब) चलनवाढीसाठी आर्थिक दृष्टीकोन
 क) वास्तविक शिल्लक प्रभाव
 ड) अल्पकालीन फिलिप्स वक्र
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16
- अ) स्थूल अर्थशास्त्र आणि धोरणाच्या परिणामाकडे पाहण्याचा नवीन सनतानवादी अर्थशास्त्रज्ञाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) पैशाच्या मागणीची टोबीन यांचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- प्र.5 पैशाच्या मागणीचा फ्रीडमनचा सिध्दांत स्पष्ट करा. 16

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Macro Economic Analysis (MA24401)**

Day & Date: Monday, 18-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the following options. 16

- 1) Affording to Keynesians, it is not possible to increase production to meet the growing demand, because _____.
 - a) War period
 - b) Planning period
 - c) New inventions and technological progress
 - d) All of them
- 2) The monetary approach was supported by _____.
 - a) Milton friedman
 - b) Patkin
 - c) Jordan
 - d) All of them
- 3) Analytics Analytical Aspect of Anti Inflationary Policy This research paper is related to _____.
 - a) Samuelson - Solo
 - b) Keynes
 - c) Friedman -Tobin
 - d) Fisher - Patkin
- 4) The concept of expected growth rate is related to _____.
 - a) Hicks
 - b) Fisher
 - c) Friedman
 - d) Schumpeter
- 5) "Fisher's equation is not wrong, they need to be restructured," _____ said.
 - a) Keynes
 - b) Friedman
 - c) Bamol
 - d) J.B. Say
- 6) The concept of rational expectation was first proposed by _____.
 - a) John F. Muth
 - b) Robert Lucas
 - c) Thomas Sergeant
 - d) None of them
- 7) The Post Keynesian approach to demand for money is related to _____.
 - a) Bamol
 - b) Tobin
 - c) Patinkin
 - d) All of the above
- 8) The concept of kinked Phillips curve was proposed by _____.
 - a) Phillips
 - b) Friedman
 - c) Patinkin
 - d) Tobin
- 9) The expansion of monetary policy is _____.
 - a) Increase in money supply and reduction in interest rates.
 - b) Decrease in money supply and increase in interest rates.
 - c) Reduction in money supply and interest rates
 - d) Increasing money supply and interest rates.

- 10) The concept of Demand-Pull Inflation' was introduced by _____.
 - a) J. M. Keynes
 - b) Dr. Marshall
 - c) Prof. Pigu
 - d) Prof. Bamol
- 11) _____ is referred to as monetarist.
 - a) Keynes
 - b) Milton Friedman
 - c) Mundell-Fleming
 - d) Patinkin
- 12) In an unchanging paper currency system the exchange rates are _____.
 - a) Variable
 - b) Decreases
 - c) Stable
 - d) None of them
- 13) The rate which is determined by the balance between the demand for the currency in the foreign market and the total supply of the currency is called _____.
 - a) Variable exchange rate
 - b) Stable exchange rate
 - c) term exchange rate
 - d) None of them
- 14) Capital inflows and outflows in different countries do not mean _____ of capital.
 - a) Zero mobility
 - b) one mobility
 - c) less than one mobility
 - d) more than one
- 15) The policy of increasing public expenditure and tax deduction is _____.
 - a) Fiscal Policy
 - b) Monetary Policy
 - c) Expansion of Fiscal Policy
 - d) Expansion of Monetary
- 16) According to Milton Friedman, the factor influencing the demand for money is _____.
 - a) Ownership of other assets
 - b) Price of the property
 - c) Compensation from property
 - d) All of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four) 16

- a) What is Warranted rate of growth?
- b) What is meant by natural rate of unemployment?
- c) What is open economy?
- d) Which is the motive that causes people to hold money according to Baumol?
- e) Philips Curve reveals the relationship between which factors?
- f) What is inflationary gap?

Q.3 Write short answers. (Any Two) 16

- a) Baumol's Inventory Theoretical approach
- b) Monetary approach to inflation
- c) Real balance effect
- d) Short run Philips Curve

Q.4 Write answer of the any One of the following. 16

- a) Explain the New Classical Approach towards macro economics and policy implications.
- b) Explain the Tobin's model of demand for money.

Q.5 Explain the Friedman's theory of demand for money. 16

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Public Economics (MA24402)**

Day & Date: Tuesday, 19-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) खालीलपैकी ——— हे कराचे वैशिष्ट्य आहे.
अ) अनिवार्य ब) ऐच्छिक
क) सक्ती ड) राष्ट्रीयत्व
- 2) भारतीय कर प्रणाली ——— आहे.
अ) आनुपातिक ब) प्रगतीशील
क) प्रतिगामी ड) यापैकी नाही
- 3) प्रत्यक्ष करांचा भार ——— वर पडत असतो.
अ) श्रीमंत व्यक्ती ब) गरीब व्यक्ती
क) ज्यांच्यावर तो आकारला जातो ड) यापैकी नाही
- 4) आनुपातिक कर प्रणालीमध्ये, कराचे दर ——— राहतात.
अ) स्थिर ब) वाढते
क) घटते ड) शून्य
- 5) खालीलपैकी कोणता भारतातील महसुलाचा प्रमुख स्रोत आहे?
अ) प्रत्यक्ष कर ब) भांडवली आकारणी
क) मदत अनुदान ड) अप्रत्यक्ष कर
- 6) शहरात प्रवेश करताना वस्तूंवर लावले जाणारे शुल्क ——— होय.
अ) प्राप्तिकर ब) जकात
क) कृषी कर ड) व्यावसायिक कर
- 7) भारतातील महसुली खर्चाचा सर्वात मोठा घटक ——— हा आहे.
अ) पेन्शन ब) व्याज देयके
क) शिक्षण ड) आरोग्य
- 8) शास्त्रीय अर्थशास्त्रज्ञांनी असे प्रतिपादन केले की सार्वजनिक खर्च ——— असतो.
अ) अनुत्पादक ब) उत्पादक
क) स्थिर ड) वरीलपैकी सर्व

- 9) सरकार विशिष्ट तारखेला परतफेडीचे वचन देते अशा कर्जांना ---- म्हणतात.
 अ) अशोध्य कर्जे ब) निधी कर्जे
 क) शोध्य कर्जे ड) अनिधी कर्जे
- 10) अल्प-मुदतीच्या कर्जांना ---- असे म्हणतात.
 अ) अनिधी कर्जे ब) निधी कर्जे
 क) परत करण्यायोग्य कर्जे ड) यापैकी नाही
- 11) वित्त आयोग दर ---- वर्षानी नियुक्त केला जातो.
 अ) 3 वर्षे ब) 5 वर्षे
 क) 6 वर्षे ड) 7 वर्षे
- 12) खालीलपैकी कोणते राजकोषीय धोरणाचे साधन आहे?
 अ) सार्वजनिक खर्च ब) सीआरआर
 क) एसएलआर ड) बँक दर
- 13) पहिल्या वित्त आयोगाची नियुक्ती ---- यावर्षी करण्यात आली.
 अ) 1949 ब) 1950
 क) 1951 ड) 1952
- 14) वित्तीय धोरण हे ---- चे धोरण आहे.
 अ) आरबीआय ब) नाबार्ड
 क) शासन ड) वरील सर्व
- 15) केंद्र आणि राज्यांमध्ये आर्थिक समायोजनाची पद्धत कोणती आहे?
 अ) कर वाटणी ब) अनुदान
 क) सार्वजनिक कर्ज ड) संघीय वित्त
- 16) "द थिअरी ऑफ पब्लिक फायनान्स" या पुस्तकाचे लेखक कोण आहेत?
 अ) डाल्टन ब) आर ए मसग्रेव्ह
 क) ए. आर. प्रेस्ट ड) हार्वे रोसेन

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) राज्य सरकारचा करेतर महसूल
 ब) वस्तू व सेवा कर
 क) सार्वजनिक कर्जाचा वर्गीकरण
 ड) उत्पन्न कर
 इ) सार्वजनिक कर्जभार
 ई) भारतातील संघीय वित्त

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) राजकोषीय धोरणाची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) भारतातील सार्वजनिक खर्च वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
 क) सार्वजनिक कर्जासंबंधी सनातनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 ड) भारतातील केंद्र-राज्य वित्तीय संबंधांची चर्चा करा.

प्र.4 सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **16**
केंद्र-राज्य दरम्यान साधनसामुग्री विभाजनात वित्त आयोगाच्या भूमिकेचे टिकात्मक परिक्षण करा.

किंवा

सार्वजनिक कर्जाच्या विभिन्न स्रोतांची चर्चा करा.

प्र.5 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **16**
13 व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीचे टिकात्मक परिक्षण करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Public Economics (MA24402)**

Day & Date: Tuesday, 19-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below 16

- 1) In the following which is the characteristic of a tax?
 - a) Compulsory
 - b) Optional
 - c) Forced
 - d) Nationality
- 2) The Indian tax system is _____.
 - a) Proportional
 - b) Progressive
 - c) Regressive
 - d) None of these
- 3) The burden of direct taxes is borne by _____.
 - a) Rich person
 - b) Poor person
 - c) on whom it is levied
 - d) None of these
- 4) In proportional tax system, the rates of tax remain _____.
 - a) constant
 - b) increasing
 - c) decreasing
 - d) zero
- 5) Which of the following is the major source of revenue in India _____.
 - a) Direct tax
 - b) Capital Levy
 - c) Grants in aid
 - d) Indirect tax
- 6) A duty levied on goods when they entering a town _____.
 - a) Income tax
 - b) Octroi
 - c) Agricultural tax
 - d) Professional tax
- 7) The largest component of revenue expenditure in India is _____.
 - a) Pension
 - b) Interest payments
 - c) Education
 - d) Health
- 8) The Classical economists asserted that public expenditure is _____.
 - a) Unproductive
 - b) Productive
 - c) Stagnant
 - d) All of these
- 9) The debts which the government promises to pay off at a specified date are called _____.
 - a) Irredeemable debts
 - b) Funded debts
 - c) Redeemable debts
 - d) Unfunded debts
- 10) Short-period debts are called as _____.
 - a) Unfunded debts
 - b) Funded debts
 - c) Redeemable debts
 - d) None of these

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Labour Economics (MA24404)**

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) भारतातील महिला श्रमिकांच्या समस्या म्हणजे ----
अ) कमी मजुरी
ब) जास्त कामाचे तास
क) नैतिक पतन
ड) वरील सर्व
- 2) 1971 या वर्षी कामगारांकरिता ---- लागू करण्यात आली.
अ) फॅमिली पेन्शन योजना
ब) राज्य विमा कायदा
क) भविष्य निधी कायदा
ड) किमान वेतन कायदा
- 3) 1948 या वर्षी ---- अस्तित्वात आला.
अ) किमान वेतन कायदा
ब) राज्य विमा कायदा
क) भविष्य निधी कायदा
ड) फॅमिली पेन्शन योजना
- 4) जागतिकीकरणाचे श्रमावर होणारे परिणाम म्हणजे ----
अ) श्रमिक कपात
ब) रोजगाराची अनिश्चितता
क) स्वेच्छा निवृत्ती
ड) वरील सर्व
- 5) सामाजिक विमा म्हणजे सामाजिक दुर्घटना आणि अडचणीच्या वेळी ---- मदत करणे होय.
अ) आर्थिक
ब) राजकीय
क) जीवनावश्यक
ड) वरील सर्व
- 6) भारतात श्रम कल्याण सुधारणांमुळे ---- होते.
अ) श्रमिकांच्या उपस्थितीत वाढ
ब) औद्योगिक संबंधात सुधारणा
क) श्रमिकांच्या कार्यक्षमतेत वाढ
ड) वरील सर्व
- 7) भारतातील बाल श्रमिकांच्या संरक्षणासाठी ---- श्रम कायदा करण्यात आला.
अ) श्रम कायदा 1948
ब) खान कायदा 1952
क) बाल रोजगार कायदा 1938
ड) वरील सर्व
- 8) सामाजिक विम्याच्या व्यापक संकल्पनेत ---- याचा समावेश होतो.
अ) आजारपण
ब) अपघात
क) बेकारी
ड) वरील सर्व

- 9) श्रम कल्याणाची तत्त्वांमध्ये ---- चा समावेश होतो.
 अ) योग्य मजुरी ब) श्रमिकांच्या भावनांचा आदर
 क) श्रमिकांच्या सोयीसुविधां- ड) वरील सर्व
- 10) बाल श्रमिकांच्या समस्येला जबाबदार असणारा घटक म्हणजे ----
 अ) कमी मजुरी ब) कामाचे अधिक तास
 क) सोयीअभाव सुविधांचा- ड) वरील सर्व
- 11) महिला श्रमिकांची पीछेहाट याचे कारण म्हणजे ----
 अ) महिला श्रमिकाबद्दल गैरसमज ब) कमकुवत शारीरिक क्षमता
 क) महिला कल्याण सुविधेत घट ड) वरील सर्व
- 12) सामाजिक विम्यातून मिळणारा लाभ हा विमाधारक व्यक्तीला ---- म्हणून मिळत असतो.
 अ) अधिकार ब) सहानभूती
 क) कर्तव्य ड) वरीलपैकी नाही
- 13) भारतात श्रम कल्याण कार्य करण्यात ---- या संस्थाचा समावेश आहे.
 अ) केंद्र सरकार ब) राज्य सरकार
 क) श्रमिक संघटना ड) वरील सर्व
- 14) भारतातील बाल श्रमिकाची समस्या ---- अशी मिश्रित स्वरूपाची आहे.
 अ) सामाजिक आणि आर्थिक ब) राजकीय व सांस्कृतिक
 क) श्रीमंत आणि गरीब ड) यापैकी नाही
- 15) काम करण्याच्या स्थितीत सुधारणा करणे म्हणजे ----
 अ) स्वच्छता ब) खेळती हवा
 क) प्रकाश व्यवस्था ड) वरील सर्व
- 16) ---- हे कामगार संघटना मजबूत करण्याचे तत्व आहे.
 अ) एक उद्योग एक संघटना ब) एक उद्योग काही संघटना
 क) एक उद्योग अनेक संघटना ड) वरील पैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) समेट म्हणजे काय?
 ब) सुरक्षा कवच म्हणजे काय?
 क) भारतातील स्त्री कामगारांच्या कोणत्याही चार समस्या स्पष्ट करा.
 ड) श्रम कल्याण म्हणजे काय?
 इ) संयुक्त व्यवस्थापन समितीची भूमिका स्पष्ट करा.
 ई) कामगार संघटनेची कोणतीही चार कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3 टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) लवाद
 ब) भारतातील कामगार कायदे
 क) स्वेच्छा निवृत्ती योजना
 ड) भारतातील औद्योगिक संघर्षाची कारणे

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणतेही एक)

कामगार संघटना म्हणजे काय? भारतातील कामगार संघटनेच्या विविध समस्यांची चर्चा करा.

किंवा

भारतातील कामगार संघटनेचे टिकात्मक परीक्षण करा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

भारतातील बाल कामगारांच्या समस्यांची चर्चा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Labour Economics (MA24404)**

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives from those given below. 16

- 1) The problem of women workers in India is _____.
 - a) Low wages,
 - b) High working hours,
 - c) Moral collapse
 - d) All of the above
- 2) The employee's _____ is introduced in 1971.
 - a) Family pension scheme
 - b) State insurance act
 - c) Provident fund act
 - d) Minimum wages act
- 3) _____ act has come into existence in 1948.
 - a) Minimum wages act
 - b) State insurance act
 - c) Provident fund act
 - d) Family pension scheme
- 4) The effects of globalization on labor are _____.
 - a) Labour reduction
 - b) Employment uncertainty
 - c) Voluntary Retirement
 - d) All of the above
- 5) Social insurance is meant to help _____ in times of social tragedy and difficulty.
 - a) Economics
 - b) Political
 - c) Necessities
 - d) All of the above
- 6) Due to labor welfare reforms in India _____.
 - a) Increase in the presence of workers
 - b) Improvement in industrial relations
 - c) Increase in the efficiency of workers
 - d) All of the above
- 7) The Labor Act was enacted to protect child labor in India.
 - a) Labour Act 1948
 - b) Mine Act 1952
 - c) Child Employment Act 1938
 - d) All of the above
- 8) The comprehensive concept of social insurance includes _____.
 - a) Illness
 - b) Accident
 - c) Unemployment
 - d) All of the above
- 9) The principles of labor welfare include _____.
 - a) Appropriate wages
 - b) Respect the sentiments of the workers
 - c) For the convenience of the workers
 - d) All of the above
- 10) The factor responsible for the problem of child labor is _____.
 - a) Low wage
 - b) Plus hours of work
 - c) Lack of facilities
 - d) All of the above

- 11) The reason for the backwardness of women workers is _____.
a) Misconceptions about female workers
b) Weak physical ability
c) The decline in women's welfare facilities
d) All of the above
- 12) The benefit from social insurance is received by the insured person as _____.
a) Rights
b) Empathy
c) Duty
d) None of the above
- 13) This organization is involved in labor welfare work in India.
a) Central Government
b) State Government
c) Labour Union
d) All of the above
- 14) The problem of child labor in India is of a mixed nature.
a) Social and economic
b) Political and cultural
c) Rich and Poor
d) None of the above
- 15) Improving working conditions means _____.
a) Clean
b) Air plays
c) Lighting
d) All of the above
- 16) The principle of Strengthening trade union is _____.
a) One union in one industry
b) Few unions in one industry
c) Many unions in one industry
d) None of the above

Q.2 Write Short Answer. (Any Four)**16**

- a) What is conciliation?
b) What is meant by safety nets?
c) Explain the problems of female labour in India
d) What is labour welfare?
e) Explain the four of joint management council
f) Explain any four functions of trade union

Q.3 Write Short Notes. (Any two)**16**

- a) Arbitration
b) Labour legislation in India
c) Voluntary Retirement Scheme
d) Causes of industrial dispute in India

Q.4 Broad answers question.**16**

- a) What is Trade Union? Discuss the various problems of trade union in India.

OR

- b) Critically examine the trade union movement in India.

Q.5 Broad answers question.**16**

- Discuss the problems of child labour in India.

Seat
No.**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2022****Agricultural Development of India (MA24405)**Day & Date: Wednesday, 20-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**16**

- 1) नियंत्रित बाजारपेठेचे नियंत्रण ——— कडून केले जाते.
अ) बँका
ब) उद्योगपती
क) बाजार समिती
ड) यापैकी नाही
- 2) शेती क्षेत्रात ——— फलाचा प्रत्यय येतो.
अ) वाढते
ब) घटते
क) स्थिर
ड) यापैकी नाही
- 3) सन 1980 मध्ये ——— कार्यक्रम सुरु करण्यात आला.
अ) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम
ब) जवाहरलाल रोजगार योजना
क) दुष्काळ प्रवण क्षेत्रासाठी कार्यक्रम
ड) रोजगार हमी योजना
- 4) भारतीय कृषी संशोधन परिषदेची स्थापना ——— मध्ये झाली.
अ) 1929
ब) 1940
क) 1950
ड) 2010
- 5) भारतात पहिली भू-तारण बँक ——— मध्ये सुरु झाली.
अ) 1918
ब) 1919
क) 1914
ड) 1920
- 6) भारतात विभागीय ग्रामीण बँका ——— मध्ये सुरु झाल्या.
अ) 1969
ब) 1978
क) 1974
ड) 1975
- 7) भारतीय अन्नधान्य महामंडळाची स्थापना ——— यावर्षी झाली.
अ) 1960
ब) 1961
क) 1965
ड) 1967
- 8) नाफेडची स्थापना ——— मध्ये झाली.
अ) 1950
ब) 1958
क) 1960
ड) 1965

- 9) राष्ट्रीय रोजगार हमी कायदा ---- वर्षी मंजूर झाला.
 अ) 2000 ब) 2010
 क) 2005 ड) 2014
- 10) भारतातील सहकारी पतपुरवड्याची रचना ---- आहे.
 अ) द्विस्तरीय ब) त्रिस्तरीय
 क) चार स्तरीय ड) वरील पैकी सर्व
- 11) किमान आधारभूत किंमतीची शिफारस ---- कडून केली जाते.
 अ) CACP ब) NABARD
 क) NAFED ड) NCDC
- 12) सामान्यपणे कृषी-उद्योगात ---- उत्पादन तंत्र वापरले जाते.
 अ) श्रमप्रधान ब) भांडवल प्रधान
 क) आयातीकृती ड) यापैकी नाही
- 13) ---- हे शेतमजुरांचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) अधिक साक्षरता ब) कमी वेतन
 क) संघटितपणा ड) वरील पैकी सर्व
- 14) सरकारच्या शिलकीसाठा धोरणाचा हेतू ---- आहे.
 अ) औद्योगिक विकास ब) ग्रामीण विकास
 क) किंमत स्थैर्य ड) वरील पैकी नाही
- 15) कृषी-प्रक्रिया उद्योगात ---- चा समावेश होतो.
 अ) कापड उद्योग ब) साखर उद्योग
 क) फळ प्रक्रिया ड) वरील पैकी सर्व
- 16) शेती क्षेत्रात ---- बेकारी आढळून येते.
 अ) सुप्त ब) घर्षणात्मक
 क) चक्रीय ड) यापैकी नाही

प्र.2 खालीलपैकी प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) अॅगमार्कचे पूर्ण रूप लिहा.
 ब) अन्न सुरक्षितता म्हणजे काय?
 क) शेतमजुरांचे सिमांतीकीकरण म्हणजे काय?
 ड) भावी व्यवहाराची व्याख्या लिहा.
 इ) दीर्घकालीन कर्ज म्हणजे काय?
 ई) नियंत्रित बाजारपेठ म्हणजे काय?

प्र.3 टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) शेतमजुरांची वैशिष्ट्ये.
 ब) नाफेड ची भूमिका.
 क) शेतकऱ्यांचा कर्ज बाजारीपणा.
 ड) स्त्री-पुरुष वेतन भिन्नता.

प्र.4 खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

16

- 1) भारतात कृषी उद्योगांच्या समस्या व कृषी उद्योगांच्या विकासासाठी उपाययोजना यांची चर्चा करा.
- 2) भारतातील कृषी किंमत धोरण स्पष्ट करा.

प्र.5 खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा 2005 यावर चर्चा करा.

16

Seat No.	
---------------------	--

Set

P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2022**

Agricultural Development of India (MA24405)

Day & Date: Wednesday, 20-12-2023

Max. Marks: 80

Time: 03:00 PM To 06:00 PM

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fili in the blanks by choosing correct alternatives given below. 16

- 1) The Regulated market is controlled by _____.
a) Banks
b) Industrialists
c) Market Committee
d) None of these
- 2) In agriculture sector production function of _____.
a) Increasing
b) Decreasing
c) Constant
d) Negative
- 3) In 1980 _____ programme was started.
a) Integrated Rural Development Programme
b) Jawahar Rojgar Yojana
c) Drought Prone Area Programme
d) Employment Assurance Scheme.
- 4) Indian Council for Agriculture Research was established in _____.
a) 1929
b) 1940
c) 1950
d) 2010.
- 5) The first Land Mortgage Bank in India was started in _____.
a) 1918
b) 1919
c) 1914
d) 1920
- 6) Regional Rural Banks in India started in _____.
a) 1969
b) 1978
c) 1974
d) 1975
- 7) Food Corporation of India established in _____.
a) 1960
b) 1961
c) 1965
d) 1967
- 8) NAFED was established in _____.
a) 1950
b) 1958
c) 1960
d) 1965
- 9) National Rural Employment Guarantee Act was passed in _____.
a) 2000
b) 2010
c) 2005
d) 2014
- 10) The structure of co-operative finance in India is _____.
a) Two tier
b) Three tier
c) Four tier
d) All of the above.

- 11) The minimum support price are recommended by _____.
a) CACP b) NABARD
c) NAFED d) NCDC
- 12) Generally _____ technique of production is used in agro industries.
a) Labour intensive b) Capital intensive
c) Imported d) None of these.
- 13) _____ is a major feature of agriculture labour.
a) More literacy b) Less wage
c) Organized d) All of the above.
- 14) The aim of Buffer Stock Policy of the government is _____.
a) Industrial development b) Rural development
c) Price stability d) None of the above.
- 15) Agro-processing industries includes _____.
a) Textile b) Sugar industry
c) Fruits processing d) All of the above.
- 16) _____ unemployment is found in agriculture sector.
a) Disguised b) Frictional
c) Cyclicant d) None of the above

Q.2 Write short Answers. (Any Four)

16

- a) Write the full form of AGMARK.
- b) What is food security?
- c) What is marginalization of agricultural labour?
- d) Define future trading.
- e) What is long term loan?
- f) What is regulated markets?

Q.3 Write Short Notes (Any Two)

16

- a) Characteristics of agricultural labour.
- b) Role of NAFED.
- c) Farmer's indebtedness.
- d) Male-female wage difference.

Q.4 Broad answers question. (Any One)

16

- a) Discuss the problems of agio-industries and measures for development of agro-industries in India.
- b) Explain the agricultural price police in India.

Q.5 Broad answers question.

16

Discuss the National Rural Employment Guarantee Scheme 2005.

Seat
No.

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

International Trade and Finance (MA24406)

Day & Date: Thursday, 21-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) व्यवहारतोल संकल्पना ----- शी संबंधित आहे.
अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार ब) अंतर्गत व्यापार
क) राज्य व्यापार ड) स्थानिक व्यापार
- 2) व्यवहारतोल हे दोन देशातील ----व्यवहाराचे पध्दतशीर रेकॉर्ड असते.
अ) आर्थिक ब) सामाजिक
क) सांस्कृतिक ड) राजकीय
- 3) व्यवहारतोल हे ---- ने बनलेले असते.
अ) चालू खाते ब) भांडवली खाते
क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरील पैकी नाही
- 4) आंतरराष्ट्रीय व्यापारामध्ये जेव्हा खर्चा पेक्षा उत्पन्न अधिक असते तेव्हा त्या व्यवहारतोलास ----- व्यवहारतोल असे म्हणतात.
अ) तुटीचा ब) शिलकीचा
क) प्रतिकूल ड) वरील पैकी नाही
- 5) आंतरराष्ट्रीय व्यापारामध्ये जेव्हा उत्पन्ना पेक्षा खर्च अधिक असते तेव्हा त्या व्यवहारतोलास ---- व्यवहारतोल असे म्हणतात.
अ) तुटीचा ब) शिलकीचा
क) अनुकूल ड) वरील पैकी नाही
- 6) ---- हे व्यवहारतोलातील असमतोलाचे कारण आहे.
अ) व्यापारचक्रे ब) निर्यातीला असलेली मागणी
क) आयातीचे प्रमाण ड) वरील सर्व
- 7) व्यवहारतोल ---- वर अवलंबून असतो.
अ) आयातीचा दर ब) निर्यातीचा दर
क) विनिमयदर ड) वरील पैकी नाही
- 8) ---- हा व्यवहारतोलातील असमतोल दूर करण्याचा उपाय आहे.
अ) चलनाचे अवमूल्यन ब) देशांतर्गत किंमत स्थैर्य
क) आयात निर्यातीवर नियंत्रण ड) वरील सर्व

- 9) अनुकूल व्यवहारतोला साठी ---- असले पाहिजे.
 अ) आयातीचे प्रमाण कमी ब) निर्यातीचे प्रमाण अधिक
 क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरील पैकी नाही
- 10) ---- हा व्यवहारतोलातील असमतोल दूर करण्याचा बिगर मौद्रिक उपाय आहे.
 अ) आयात कोटा ब) निर्यात उत्तेजन
 क) आयात पर्यायीकरण ड) वरील सर्व
- 11) मौद्रिक दृष्टीकोना मध्ये व्यवहारतोलाचा संबंध ---- शी जोडला आहे.
 अ) पैशाचा पुरवठा ब) वस्तूंचा पुरवठा
 क) सेवांचा पुरवठा ड) वरील पैकी नाही
- 12) मौद्रिक दृष्टीकोना नुसार व्यवहारतोलातील असमतोलाचे ---- तील असमतोल हे प्रमुख कारण आहे.
 अ) वस्तू बाजार ब) भांडवल बाजार
 क) नाणे बाजार ड) वरील पैकी नाही
- 13) ---- हा विदेशी विनिमयदराचा प्रकार आहे.
 अ) स्थिर विनिमय दर ब) बदलता विनिमय दर
 क) तरता विनिमय दर ड) वरील सर्व
- 14) FDI म्हणजे ----.
 अ) विदेशी थेट गुंतवणूक ब) अन्न विकास निर्देशक
 क) विदेशी विकास संस्था ड) वरील पैकी नाही
- 15) SEZ म्हणजे ----.
 अ) विशेष आर्थिक क्षेत्र ब) सामाजिक-आर्थिक क्षेत्र
 क) विशेष निर्यात क्षेत्र ड) वरील पैकी नाही
- 16) WTO म्हणजे ----.
 अ) जागतिक पर्यटन संघटना ब) जागतिक वाहतूक संघटना
 क) जागतिक व्यापार संघटना ड) वरील पैकी नाही

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) व्यवहारतोल म्हणजे काय?
 ब) विनिमय दर म्हणजे काय?
 क) विशेष आर्थिक क्षेत्र स्पष्ट करा.
 ड) गॅट आणि जागतिक व्यापार संघटना यातील फरक काय?
 इ) आंतरराष्ट्रीय मुद्रा निधीचे कोणतेही दोन अपयश सांगा?
 ई) जागतिक बँकेचे कोणतेही दोन यश सांगा.

- प्र.3 थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 16**
- अ) व्यवहारतोलातील समतोल
 - ब) व्यवहारतोलातील असमतोल
 - क) स्थिर विनिमय दराचे फायदे
 - ड) स्थिर विनिमय दराचे तोटे
 - इ) विदेशी थेट गुंतवणूक आणि आर्थिक विकास
 - ई) भारताच्या विदेश व्यापारनितीवरील उदारीकरणाचा परिणाम
- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक) 16**
- अ) सुवर्ण परीमानातील व्यवहारतोलाच्या जुळवणूकीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) विशेष आर्थिक क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. 16**
- व्यवहारतोल सिध्दांताच्या मौद्रिक दृष्टीकोनाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023**

International Trade and Finance (MA24406)

Day & Date: Thursday, 21-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative:**16**

- 1) The concept of balance of payment is related with _____.
a) International trade b) Internal trade
c) State trade d) Local trade
- 2) Balance of payment is a systematic record of _____ transactions between the two countries.
a) Economic b) Social
c) Cultural d) Political
- 3) Balance of payment is composed of _____.
a) Current account b) Capital account
c) Both a & b d) None of the above
- 4) In an international trade when the receipts are greater than the payments then that of payment is known as _____ balance of payment.
a) Deficit b) Surplus
c) Unfavorable d) None of the above
- 5) In an international trade when the payments are greater than the receipts then that balance of payment is known as _____ balance of payment.
a) Deficit b) Surplus
c) favorable d) None of the above
- 6) _____ is the cause of disequilibrium in the balance of payment.
a) Trade cycle b) Demand for export
c) size of import d) All the above
- 7) Balance of payment depends upon _____.
a) Rate of import b) Rate of export
c) Rate of exchange d) None of the above
- 8) _____ is the measure to correct the dis equilibrium in the balance of payment.
a) Devaluation of currency b) Domestic price stability
c) Control on import export d) All the above
- 9) For the favorable balance of payment _____.
a) Size of import should be low b) Size of export should be high
c) Both a & b d) None of the above
- 10) _____ is the non-monetary measure to correct balance of payments.
a) Import quota b) Export promotion
c) Import substitution d) All the above

- 9) ---- ही संस्थात्मक ग्राहक आणि उद्योग यांच्या आर्थिक गरजांवर लक्ष केंद्रित करते.
- अ) युनिव्हर्सल बँकिंग ब) आभासी बँकिंग
क) इंटरनेट बँकिंग ड) घाऊक बँकिंग
- 10) ---- कडे चलनविषयक धोरण राबवण्याची जबाबदारी आहे.
- अ) केंद्र सरकार ब) वेगवेगळ्या बँका
क) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ड) सेबी
- 11) ---- हे 1991 च्या आर्थिक सुधारणा सुरू करण्यामागचे कारण आहे.
- अ) आखाती युद्ध ब) व्यवहारतोलातील तुट
क) वाढती राजकोषीय तुट ड) वरील सर्व
- 12) ---- ही संकल्पना 1991 मधील नवीन आर्थिक धोरण (NEP) अंतर्गत आर्थिक सुधारणांचा भाग नव्हती.
- अ) केंद्रीकरण ब) उदारीकरण
क) जागतिकीकरण ड) खाजगीकरण
- 13) भारतात पीक विमा योजना लागू करण्याचे काम ---- ही संस्था करते.
- अ) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ
ब) जनरल इन्शुरन्स कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया
क) अ आणि ब
ड) यापैकी नाही
- 14) ---- ही बँक एक आंतरराष्ट्रीय वित्त आणि पतपुरवठा करणारी संस्था आहे.
- अ) आरबीआय ब) एसबीआय
क) जागतिक बँक ड) व्यापारी बँक
- 15) बँक नियमन कायदा सहकारी बँकांना सन ---- मध्ये लागू करण्यात आले
- अ) 1955 ब) 1975
क) 1965 ड) 1985
- 16) ---- हे आंतरराष्ट्रीय बँकेचे प्रमुख कार्य आहे.
- अ) आयात निर्यात व्यापाराला वित्त पुरवठा
ब) प्रकल्पासाठी वित्त पुरवठा
क) आंतरराष्ट्रीय कर्जाचे एकत्रीकरण
ड) वरील सर्व

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) आंतरराष्ट्रीय बँकिंग म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- ब) क्षेत्रीय ग्रामीण बँकांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) मध्यवर्ती बँकेची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ड) किरकोळ बँकिंगची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) बेसल करार -1 स्पष्ट करा.
- ई) पिक विम्याची फायदे सांगा.

- प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16**
- अ) क्षेत्रीय ग्रामीण बँकांमधील दोष विषद करा.
ब) चलनविषयक धोरणाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
क) बँक नियमन कायद्याची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
ड) बँक क्षेत्रातील अलिकडील सुधारणा स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर द्या. (कोणताही एक) 16**
- अ) नरसिंहम समितीचे निष्कर्ष सांगा आणि समितीने भारतीय बँकिंग क्षेत्र सुधारण्यासाठी कोणत्या सुचना केल्या ते सांगा.
किंवा
ब) अग्रणी बँकांची उद्दिष्टे व कार्ये सांगा.
- प्र.5 खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर द्या. 16**
रिझर्व्ह बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A. (Economics) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
Oct/Nov-2023
Advanced Banking (MA24407)**

Day & Date: Thursday, 21-12-2023
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative:**16**

- 1) _____ controls the supply of money and bank credit.
 - a) RBI
 - b) Indian Banking Association
 - c) SEBI
 - d) None of These
- 2) The bank that takes the initiative to set up rural bank is called _____.
 - a) Lead Bank
 - b) Regional Rural Bank
 - c) NABARD
 - d) Sponsored Bank
- 3) NABARD is associate with _____.
 - a) Rural development
 - b) Urban development
 - c) Industrial development
 - d) Development of railways
- 4) Crop insurance covers the risks of _____.
 - a) Natural fire
 - b) Storm
 - c) Drought
 - d) All of these
- 5) Lead Bank scheme was introduced by RBI in the year _____.
 - a) 1986
 - b) 1969
 - c) 1975
 - d) 1980
- 6) _____ Government Scheme is related to Financial Inclusion.
 - a) PMJBY
 - b) UJWALYOJNA
 - c) PMJDY
 - d) None of these
- 7) Retail banking means _____.
 - a) retail shopkeepers
 - b) same as universal banking
 - c) bank financing to retail traders
 - d) None of the above
- 8) At present there are _____ Banking Ombudsman Offices in India.
 - a) 20
 - b) 22
 - c) 24
 - d) 26
- 9) _____ is the focuses on the financial needs of the institutional clients and the industry.
 - a) Universal banking
 - b) Virtual Banking
 - c) Internet banking
 - d) Wholesale banking
- 10) The _____ is vested with the responsibility of conducting monetary policy.
 - a) Central Bank
 - b) Different Banks
 - c) Reserve Bank of India
 - d) SEBI

- 11) _____ are the reasons for introducing the economic reforms in 1991.
- The Gulf war
 - The negative balance of payments
 - Increase in fiscal deficit
 - All of the above
- 12) _____ concept was not a part of the economic reforms under the New Economic Policy (NEP) in 1991.
- Centralisation
 - Globalisation
 - Liberalisation
 - Privatisation
- 13) _____ organization work to implement crop insurance scheme in India.
- Life insurance corporation of India
 - General insurance corporation of India
 - A and B
 - none of this
- 14) _____ bank is an international finance and credit institution.
- RBI
 - universal bank
 - SBI
 - Merchant Bank
- 15) Banking Regulation Act was implemented for co-operative banks in the year of _____.
- 1955
 - 1965
 - 1975
 - 1985
- 16) _____ is the main function of international bank.
- Financing the import-export trade
 - Financing for the project
 - Consolidation of international debt
 - All of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four)**16**

- Explain what is international banking.
- Explain the nature of Regional Rural Banks.
- Explain the need for a central bank.
- Explain the concept of retail banking.
- Explain Basel Agreement-1.
- Explain the benefits of crop insurance.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)**16**

- Explain the defects in Regional Rural Banks.
- Explain the objectives of monetary policy.
- Explain the objectives of the Bank Regulation Act.
- Explain the recent reforms in the banking sector.

Q.4 Answer the following questions. (Any One)**16**

- Explain the findings of the Narasimham Committee and What are the banking sector reform measures suggested by Narasimham Committee?

OR

- State the objectives and functions of leading banks.

Q.5 Explain the functions of Reserve Bank of India.**16**